

# Pagulaste tõhus kaasamine

(Sihtrühma) kaasavad töömeetodid kohaliku tasandi praktikutele



# 1 | KÄSIRAAMAT

# TÄNUSÕNAD

Käsiraamat valmis UNHCRi Euroopa piirkondliku büroo tellimisel ja koostöös Migratsioonipoliitika grupiga (MPG, Migration Policy Group).

Käsiraamatu kirjutas Carmine Conte, keda toetas Migratsioonipoliitika grupi liige Alexander Wolffhardt, kellele andsid erialast nõu UNHCRi kompetentsidelt mitmekesine meeskond ning kohapealsetes testimistes ja valideerimises osalenud inimesed seitsmest Euroopa riigist.

Eriline tänu kuulub Bulgaaria, Soome, Kreeka, Itaalia, Malta, Poola ja Serbia riiklikele koordinaatoritele:

Bistra Ivanova (Multi Kulti Collective)

Sari Vanhanen (Soome Migratsiooniinstituut)

Konstantinos Vlachopoulos (Kreeka Euroopa ja välispoliitika sihtasutus – ELIAMEP)

Gaia Testore (sõltumatu teadlane ja konsultant)

Jean-Pierre Gauci, Bethany Wilkes ja Sonia Marcantonio (sihtasutus People for Change)

Renata Stefaniska (Varssavi Ülikooli rändeuuringute keskus)

Gordana Grujčić ja Vladimir Petronijevic (Grupa 484)

## COLOPHON

Fotod:

© UNHCR/Will Swanson

© UNHCR/Andrew McConnell

Shutterstock

Disain: [dagmarvanschaik.nl](http://dagmarvanschaik.nl)

# CONTENTS

<b>1. EESSÕNA</b>	<b>4</b>
<b>2. SISSEJUHATUS</b>	<b>6</b>
<b>3. JUHENDI ÜLESEHITUS</b>	<b>8</b>
<b>4. KUIDAS JUHENDIT KASUTADA?</b>	<b>10</b>
<b>5. MILLISED ON LÕIMUMISE JA KAASAMISE TERVIKLIKU LÄHENEMISVIISI PÕHIVALDKONNAD?</b>	<b>12</b>
5.1. Selgitage välja, millist abi vajatakse	14
5.2. Tagage, et abi vastaks kõikide sihtrühmade vajadustele	22
5.3. Looge jätkusuutlikke teenuseid	32
5.4. Kaasake abisaajaid protsessidesse	40
5.6. Pöörake tähelepanu terviklikule lõimumistegevusele	58
<b>6. ÜLDINE KONTROLLNIMEKIRI TERVIKLIKE LÕIMIMIS- JA KAASAMISALGATUSTE VÄLJATÖÖTAMISEKS:</b>	<b>67</b>
<b>7. LÕIMIMISTAVADE KVALITEEDI HINDAMISE NÄITAJAD</b>	<b>68</b>
<b>8.SÕNASTIK</b>	<b>72</b>
<b>9.TAGASISIDE</b>	<b>76</b>

# 1. EESSÕNA

Kõik, mis toimub kohalikul tasandil, mõjutab pagulaste tõhusa lõimimise ja nende kogukonda kaasamise tulemuslikkust.

See, kuhu pagulased kolivad ja kuidas neid vastuvõtvasse kogukonda kaasatakse, sõltub linnapeade, kohalike omavalitsuste ja kohalike sidusrühmade visioonist, koostööst ja pühendumusest. Kohalikud omavalitsused näitavad sageli üles suurt solidaarsust pagulaste ja rändajatega, tunnustades nende rikkalikku ja mitmekesist panust kogukonda. Kohalikud kogukonnad saavad olla kaastundlikud ka konfliktide ja vägivalda tõttu ümberasustatud inimeste tagakiusamise, kadumise ja kultuurilise võõrandumise suhtes.

Käesolev käsiraamat on välja töötatud koostöös Migratsioonipoliitika grupiga ning selle eesmärk on anda praktilisi



suuniseid kohalikele kogukondadele ja innustada neid veelgi rohkem pagulasi kaasama.

Meie eesmärk oli luua töövahendid, mis tuginevad kohalike omavalitsuste ja kohalike sidusrühmade praktilistele kogemustele, kelle ülesanne on muuta riiklikud poliitikameetmed sellisteks lahendusteks nagu asjakohane eluase, juurdepääs dokumendisüsteemile ning sotsiaalne ja majanduslik kaasatus. Need lahendused toimivad kõige paremini siis, kui pagulased on täielikult kaasatud nende teenuste kavandamisse ja arendamisse. Pagulased pakuvad hulgaliselt oskusi ja kogemusi ning valmisolekut anda oma panus oma uutesse kogukondadesse. Teame, et pagulaste osalemine otsuste tegemisel aitab suurendada usaldust põhiõiguste teostamise osas ning edendada ühtekuuluvustunnet ja usaldust vastuvõtivate kogukondade suhtes. Kaasavate lähenemisviiside kasutamise tulemuseks on arukam poliitika ja mõjukamad programmid. Erinevate sidusrühmade tõhusa osalemise juhtimine võib olla keeruline, eriti kui püütakse rahuldada pagulaste vajadusi projektide kavandamisel. Antud töövahendid on mõeldud just selleks, et aidata kohalikel omavalitsustel seda teha.

Käesolevad töövahendid tuginevad UNHCRi ja meie partnerite aastakümnete pikkusele kogemustele ja katsetustele kaasavate töömeetodite vallas. Juhend paistab silma selle poolest, et käsitleb otseselt linnapeade, linnajuhtide ja kohalike teenuseosutajate konkreetseid väljakutseid pagulaste ja rändajate vastuvõtmisel ja kaasamisel. Oleme kasutanud arusaadavat keelt ja rõhutanud häid tavasid, et innustada innovatsiooni ja loovuse teket. Oleme välja töötanud ka näitajad edusammude mõõtmiseks, mõju hindamiseks ja vajaduse korral tegevuste korrigeerimiseks.

Antud abivahend on loodud koostöös kohalike omavalitsuste, teenuseosutajate ning kodanikuühiskonna ja pagulaste juhitud organisatsioonidega kogu Euroopas. Seda testiti mitmetes riikides ja kontekstides ning kohandati vastavalt. Meid julgustas antud töövahendit puudutav entusiasm. Loodetavasti on loodud abivahend kasulik praktikutele kõikjal maailmas. Loodame ka, et see on „elavaks“ juhendiks ja julgustab teid jagama häid projekte, kogemusi ja ideid töövahendi kasutamiseks tulevikus.

Gillian Triggs – UNHCRi kaitseküsimuste ülemvoliniku asetäitja

## 2. SISSEJUHATUS

Riiki saabunud varjupaigataotlejate, pagulaste, rändajate ja kodakondsuseta isikute kaasamine on muutunud linnapeade, kohalike omavalitsuste, kohalike kodanikuühiskonna ja teenuseosutajate prioriteediks. Kuigi riiklikud poliitikameetmed loovad laia poliitikaraamistiku, seisavad just kohalikud omavalitsused silmitsi heidutava ülesandega need ellu viia ja neile praktilisi lahendusi leida. Ülemaailmses pagulasi käsitlevas kokkuleppes tunnistati lõimumist ja kaasamist jagatud vastutuseks. Omavalitsused, erasektorja kohalikud organisatsioonid on muutunud oluliseks innovatsiooni edendajaks ja UNHCRi peamisteks partneriteks. Edu või suutmatus saavutada tõhusat kaasamist või lõimumist kohalikul tasandil võib mõjutada tulevasi otsuseid varjupaiga, ümberasustamise ja täiendavate võimaluste osas. Seetõttu on hädavajalik, et käitüksime siin õigesti.

Kuigi pagulaste lõimumist ja kaasamist puudutavate algatuste arv on alates 2015/16 aasta saabumiste tipptasemest suurenenud, on kohalikel organisatsioonidel ja omavalitsustel vähe praktilisi suuniseid selle kohta, kuidas saaks teenuseid ja tavaid kohandada vastavalt varjupaigataotlejate ja pagulaste<sup>1</sup>,

---

<sup>1</sup> Käesolevas käsiraamatus võib mõiste „pagulane“ hõlmata pagulasi, täiendava kaitse saajaid, varjupaigataotlejaid ja teisi rahvusvahelist kaitset vajavaid isikuid, kellel on õigus kirjeldatud teenustele.

rändajate ja kodakondsuseta isikute konkreetsele olukorrale ja kaitsevajadustele. Pagulaste kaasamine on projektide kavandamisel ja tegevuste täiustamisel väga oluline, kuid seda võib olla keeruline korraldada ja pikema aja jooksul rakendada. Mõista erinevaid pagulaste ja rändajate vajadusi vastavalt vanusele, soole, kultuurile, usutunnistusele, puudele või muudele teguritele ning selle alusel programmide loomine, mis asjakohaselt reageerivad, on keeruline, kuid jõupingutust väärt ülesanne. Antud töövahendid on mõeldud selleks, et aidata kohalikel organisatsioonidel luua oma linnades kaasavaid lähenemisviise, tuginedes humanitaar- ja arenguvaldkonnas tegutsejate aastakümnete pikkusele kogemusele luua programme, mis edendavad kaasatust ja lõimumist vastuvõtvates kogukondades.

Abivahend on loodud ka selleks, et aidata praktikutel mõista oma töö mõju ja seda, milliseid praktilisi lahendusi saab kasutada hea tavana, ja milliseid rakendada erinevates kontekstides. Hea tava mõiste on muutunud nende praktikate arendamise, rahastamise, rakendamise, hindamise ja (riikidevahelise) edendamise keskseks kontseptsiooniks. Mida kujutab endast lõimimise ja kaasamise „hea tava“ praktikas, on halvasti mõistetav. Puuduvad selged kriteeriumid, mida saaks rakendada uute projektide kavandamisel ja elluviimisel, et maksimeerida nende võimalikku mõju.

Teadlaste kogukond ja mitmed rahvusvahelised uuringugrupid on avaldanud ülevaatlikke materjale makrotasandist seoses juhtivate lõimumisstandardite ja riiklike poliitikatega, näiteks on loodud UNHCRi pilootprojektil põhinev riiklik integratsiooni hindamismehhanism (NIEM) ja migrantide integratsioonipoliitika indeks (MIPEX). Mikrotasandil puuduvad praktikutel ja rahastamisasutustel siiski praktilised vahendid, mille abil mõelda õigele tegevussuunale ning hinnata nende võimalikke tugevaid ja nõrku külgi pagulaste ja varjupaigataotlejate konkreetsete kaitse- ja sotsiaalsete vajaduste seisukohast. Käesoleva käsiraamatu avaldamisega püütakse neid vajakajäämisi kõrvaldada.

Käsiraamatus esitatakse **sammsammulised praktilised töövahendid ja teabematerjalid**, mida kohalikud sidusrühmad saavad kasutada abisaajatelt saadud tagasiside kavandamiseks, jälgimiseks ja selle kohta järelduste tegemiseks ning oma lõimimis- ja kaasamistavade hindamiseks.

Käsiraamatus vaadeldakse ka **peamisi kriteeriume**, mille järgi määratleda lõimumise ja kaasamise valdkonna **häid tavasid**. Käesoleva käsiraamatu igas peatükis esitatakse head tavad vastavalt konkreetsetele kriteeriumidele ja eduteguritele ning täielikult või osaliselt teistesse riiklikesse ja kohalikesse kontekstidesse või lõimumispoliitikatesse ülekandmise võimalustele.



# 3. JUHENDI ÜLESEHITUS

Käesolev juhend põhineb parimatel kättesaadaval teadusuuringutel ja standarditel kogu Euroopast, sealhulgas kohalike omavalitsustelt, rahvusvahelistelt organisatsioonidelt, vabaihendustelt, akadeemilistelt ringkondadelt ja üksikisikutelt pärineval teabel. Juhend koosneb **väljaprinditavast käsiraamatust, käsiraamatu interaktiivsest veebiversioonist, tulemuskaardist, animeeritud selgitusvideost ja üheminutilisest reklaamvideost.**

1

## VÄLJAPRINDITAV KÄSIRAAMAT

**Käsiraamat** hõlmab abivahendi kontseptuaalset osa ning see sisaldab teksti- ja multimeediamaterjale. Käsiraamatus antakse teenuseosutajatele ja kohalikele omavalitsustele selged ja täpsed suunised selle kohta, kuidas rakendada terviklikku lähenemisviisi pagulaste lõimimisele kuues põhivaldkonnas. Käsiraamatu eesmärk on aidata selle kasutajatel pakkuda tulemuslikke teenuseid, tehes neile kättesaadavaks tõhusa kaasamise head tavad ja tehnikad.

4

## ANIMEERITUD SELGITUSVIDEO

**Animeeritud selgitusvideo** pakub kasutajatele täiendavat lisameediumi, mille kaudu nad saavad tutvuda käsiraamatu peamiste mõistetega. Tuleb siiski märkida, et selgitusvideo ei asenda käsiraamatut, vaid selle eesmärk on toetada peatükkides käsitletud keskseid teemasid.

2

## VEEBIPÕHINE INTERAKTIIVNE KÄSIRAAMAT

Käsiraamatu **interaktiivne veebiversioon** mitte ainult ei paku kasutajatele käsiraamatu kasutajasõbralikumat versiooni, vaid ka võimalust täita enesehindamise kontrollnimekirju ja teha märkusi iga peatüki lõpus. Need kontrollnimekirjad ja märkmed liidetakse seejärel käsiraamatu lõpus automaatselt, võimaldades kasutajatel näha just neile kohandatud kokkuvõtet.

3

## TULEMUSKAART

**Tulemuskaart** on veebis kättesaadav, et aidata kasutajatel teha kindlaks valdkonna head tavad, rakendades kasutajasõbralikku hindamissüsteemi

5

## REKLAAMVIDEO


**Üheminutilise reklaamvideo** eesmärk on suurendada teadlikkust antud abivahendist ning anda kasutajatele esialgset teavet selle eesmärkidest.



Algselt katsetati antud juhendit seitsmes pilootriigis (**Bulgaaria, Itaalia, Soome, Kreeka, Malta, Poola ja Serbia**) ning see põhineb lõimumisvaldkonna peamiste sidusrühmade analüüsil ja tagasisidel<sup>2</sup>. Selle protsessi eesmärk oli ka igas riigis stabiilsete praktikute ja organisatsioonide võrgustike loomine, kes täielikult mõistavad ja integreerivad abivahendi soovitusi oma programmidesse. Selle metoodika eesmärk on tagada, et pärast esialgset katsetappi seitsmes pilootriigis rakendataks juhendi soovitusi laialdaselt kogu Euroopas ja kogu maailmas.

---

2 Bistra Ivanova (Multi Kulti Collective); Gaia Testore (teadlane ja konsultant); Sari Vanhanen (Soome Migratsiooniinstituut); Jean-Pierre Gauci (Sihtasutus People for Change); Renata Stefaniska (Varssavi Ülikooli rändeuuringute keskus); Vladimir Petronijevic (Grupa 484); Konstantinos Vlachopoulos (Kreeka Euroopa ja välispoliitika sihtasutus – ELIAMEP)



**„Pagulasi tuleb eelkõige kuulata nende vajaduste ja ootuste osas, nende jaoks vajalike meetmete kavandamise osas ja ka hindamisetapis“**

**UNHCR I JA MIGRATSIOONIPOLIITIKA GRUPI RIIKLIK PARTNER**

# 4. KUIDAS JUHENDIT KASUTADA?

Selleks, et saavutada terviklik lähenemine lõimumisele ja kaasamisele, kutsutakse **pagulaste lõimimise sidusrühmi üles kasutama kõiki antud töövahendeid praktikate arendamisel, kohandamisel ja hindamisel**. Isegi kui teatud meetmed ei ole mingite projektide ja töövaldkondade puhul kohaldatavad, on kasutajatel võimalus keskenduda abivahendi nendele põhimeetmetele, mis on pagulastele teenuste osutamise seisukohast asjakohased ja otsustava tähtsusega.

Selleks esitatakse abivahendis **praktilised kontrollnimekirjad, head tavad ja sammsammulised nõuanded**, mida saab kasutada uute meetmete kavandamisel või hindamisel ning mis on seotud olemasolevate heade tavadega sotsiaalmajandusliku kaasamise, õiguste tõhusa kättesaadavuse ja kultuurilise lõimimise osas. Samas võib antud abivahend olla kaasamis- ja levitamishend, mis on suunatud lõimimise ja kaasamisega tegelevatele kohalikele kogukondadele.

## Kontrollnimekirjad:

- **Annavad iga peatüki lõpus praktilisi** suuniseid pagulaste lõimimise ja kaasamise kohta;
- **Võimaldavad töötajatel oma tegevuste raames ära tunda asjakohaseid vajadusi** ja võimalusi ning paremini **pagulastega suhelda**;
- **Aitavad kohandada teenuseid vastavalt pagulaste vajadustele ja potentsiaalile ning rakendada** vastavalt olemasolevaid ja uusi projekte;
- **Aitavad hinnata, kas kasutatava praktikaga ollakse „õigel teel“**;
  - Kui praktika vastab kõigile kontrollnimekirja punktidele, tähendab see, et organisatsioon kasutab asjaomasel võtmevaldkonnas täielikult terviklikku lähenemisviisi;
  - Kui praktika ei vasta mõnele kontrollnimekirja punktile, peab organisatsioon veel täiustama teenuse kavandamist või osutamist pagulastele;
  - Kui praktika ei vasta kontrollnimekirja ühelegi punktile, peab organisatsioon põhjalikult analüüsima pakutavaid teenuseid ja kasutama oma teenuste väljatöötamisel ja rakendamisel antud juhendi suuniseid.

Juhendis sisalduvad **head tavad** on määratletud vastavalt iga peatüki põhikriteeriumidele ja viiele peamisele üldnäitajale (vt täielik loetelu leheküljel 68):

- **Kaasamine ja osalemine**;
- **asjakohasus ja vastastikune täiendavus**;
- **tõhusus**;
- **jätkusuutlikkus**;
- **partnerlus ja koostöö**.

**Enesehindamise kontrollnimekirjad** on esitatud veebipõhises käsiraamatus, mille eesmärk on toetada teenuseosutajaid tavade hindamisel ja jälgimisel ning

- aidata spetsialistidel nende poolt pakutavaid teenuseid hinnata;
- aidata teha kindlaks puudused ja parendusvõimalused teenuste osutamisel;

- anda kasutajatele võimalus analüüsida olemasolevaid ja uusi tegevusi ning korraldada nende korrapäraselt seiret;
- toetada arutelusid ja teabevahetust teiste sidusrühmadega, et tugevdada lõimimis- ja kaasamisstrateegiaid.

Veebipõhine **tulemuskaart** pakub kohalikele organisatsioonidele selgeid kriteeriume heade tavade kindlakstegemiseks ning kergesti kättesaadavat vahendit nende kiireks hindamiseks hindamissüsteemi abil.

## KELLELE SEE JUHEND MÕELDUD ON?

Käesolev juhendmaterjal on ette nähtud:

- **Avaliku sektori asutustele ja teenusepakkujatele riiklikul ja kohalikul tasandil;**
- **kodanikuühiskonna organisatsioonidele, sealhulgas pagulaste juhitud organisatsioonidele;**
- **usuorganisatsioonidele;**
- **haridusasutustele;**
- **ettevõtluses osalejatele.**

Juhendi eesmärk on käsitleda lõimumisprobleeme terviklikul viisil ning tugevdada pagulastega tegelevaid kogukondi. Suunised kehtivad nii pagulastele teenuseid osutavatele organisatsioonidele kui ka teistele osapooltele, kes peaksid olema võimelised juhendi nõuandeid rakendama, et oma organisatsioonikultuuri ja -struktuuri hinnata ja parendada.

## MILLEKS ANTUD JUHEND MÕELDUD ON?

- **Enesehindamine:** pagulaste lõimimise sidusrühmad saavad seda vahendit rakendada, et paremini **analüüsida oma tegevusi** ning seejärel teavitada tulemustest ja arutleda nende üle nii asutusesiseselt (meeskonnasiseselt) kui ka väljaspool seda (koos oma partnerite ja sidusrühmadega, sealhulgas pagulaste endiga).

Neid julgustatakse rakendama ja kasutama antud abivahendit **kõigis asjaomastes teenustes ja tegevustes**, mida nad pakuvad (teenuseosutajatena) või mida nad rahastavad (rahastajatena/projekti elluviijatena). Selleks on mõeldud töövahendi kasutajasõbralik juhend – käsiraamat –, milles selgitatakse kõiki vajalikke samme ja tuuakse näiteid käesoleva lähenemisviisi kasutamise ja mõju kohta.

- **Eneseanalüüs ja parendustegevused:** seda abivahendit kasutades saavad kohalikud sidusrühmad vaadata oma tegevusi „värske pilguga“, et teha kindlaks, mis juba toimib hästi ja mida saab paguastele teenuste osutamisel parendada.

Samuti võivad abivahendi kasutajad kavandada **uusi tegevusi ja töötada välja projektiettepanekuid**, milles kasutatakse terviklikku lähenemisviisi lõimumisele ja kaasamisele valdkondades, mis on nende organisatsioonide jaoks olulised. Selleks on abivahendis kirjeldatud näiteid **headest tavadest**, mis võiksid inspireerida pagulaste lõimimise ja kaasamise sidusrühmade tulevast tööd ja projekte ning **lingid** lisaressurssidele, et anda täiendavat teavet käsitletud teemade ja praktikate kohta.



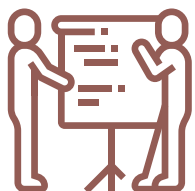
## 5. MILLISED ON LÕIMUMISE JA KAASAMISE TERVIKLIKU LÄHENEMISVIISI PÕHIVALDKONNAD?

Pagulaste lõimumine on dünaamiline ja keeruline kahesuunaline protsess, mis sõltub iga üksikisiku ja iga kohaliku kogukonna vajadustest ja võimetest<sup>3</sup>. See nõuab nii vastuvõtva kogukonna kui ka avaliku ja erasektori institutsioonide jõupingutusi pagulaste vastuvõtmiseks ja nende vajaduste rahuldamiseks ning pagulastelt endilt uue keskkonnaga kohanemist, ilma et nad loobuksid oma kultuurilisest identiteedist. Kui pagulased tunnevad end turvaliselt, enesekindlalt ja teretulnuna, saavad nad hakata panustama oma uue elukohariigi kogukonda. Piisav toetus, motiveerimine, kohaliku kultuuri tutvustamine ja uue sotsiaalse keskkonna aktsepteerimine võivad tuua suurt vastastikust kasu.

---

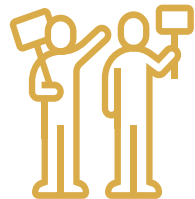
<sup>3</sup> UNHCRi täitevkomitee, järeldus nr 104 kohaliku lõimumise kohta: <https://www.unhcr.org/excom/exconc/4357a91b2/conclusion-local-integration.html>

Eduka ja tervikliku lõimumismudeli kohaselt on pagulastele osutatavate teenuste edukaks toimimiseks hädavajalikud kuus põhivaldkonda:



### 1. SELGITAGE VÄLJA, MILLIST ABI VAJATAKSE

Hinnake pidevalt vajadusi, olge teadlik teenustele juurdepääsu tõketest ja kohandage teenuseid tagasiside ja korrapärase hindamise alusel.



### 2. TAGAGE, ET ABI VASTAKS KÕIKIDE SIHTRÜHMADE VAJADUSTELE

Muutke teenused üldkasutatavaks, et eri rühmadel oleks teenustele võrdne juurdepääs, ja tagage sihtotstarbelise abi osutamine.



### 3. LOOGE JÄTKUSUUUTLIKKE TEENUSEID

Tagage kaasamise jätkusuutlikkus, mis ulatub kaugemale vastuvõtu- ja varajase lõimumise etappidest.



### 4. KAASAKE ABISAAJAID PROTSESSIDESSE

Kaasake abisaajaid tegevuste kavandamisse, rakendamisse ja hindamisse, väärtustage nende tagasisidet ja hoidke neid teemadega kursis.



### 5. KAASAKE KOHALIKKE KOGUKONDADI JA TOETAGE VABATAHTLIKKU

Koondage vastuvõtva ühiskonna ressursid ning edendage usalduse tekkimist ja positiivset enesemääratlemist.



### 6. PÖÖRAKE TÄHELEPANU TERVIKLIKELE LÕIMUMISTEGEVUSTELE

Võtke ühendust ja koordineerige tegevusi teiste teenusepakkujatega ning täitke lüngad süsteemis.

## 5.1. SELGITAGE VÄLJA, MILLIST ABI VAJATAKSE

Hinnake pidevalt vajadusi, olge teadlik juurdepääsutoetetest teenustele ja kohandage teenuseid korrapärase hindamise alusel

Tähelepanu pööramine pagulaste oskustele, võimetele ja vajadustele on äärmiselt oluline, et edendada tõhusalt nende lõimumist ühiskonda. See on vajalik alates kõigi toimingute ja teenuste kavandamise varaseimatest etappidest kuni nende lõpliku rakendamise ja hindamiseni. Lõimumisteenuste eesmärk peaks olema pagulaste ettevalmistamine ja varustamine teadmiste ja vahenditega, mis valmistavad neid ette ees seisvate väljakutsete lahendamiseks. Riskantset käitumist stressirohketes olukordades tuleks vältida ja kasutada püsivate lahendusteni viivaid võimalusi.

Teenuseosutajad ja kohalikud omavalitsused peavad oma toetusmeetmete kavandamises, rakendamises ja edasiarendamises kasutama integreeritud lähenemist ning edendama pagulaste suutlikkust programmides ja teenustes edukalt osaleda ja need läbida. Nende lõppeesmärk on anda pagulastele oskused, et nad saaksid oma sotsiaalse keskkonna tegevustes aktiivselt osaleda ning pääseksid iseseisvalt ligi majanduslikele ja sotsiaalsetele ressurssidele.

### VAJALIKE TOETUSMEETMETE KINDLAKSMÄÄRAMISE EELISED

- Pagulaste sotsiaalne ja majanduslik suutlikkus rahuldada iseseisvalt oma põhivajadusi väärikal ja jätkusuutlikul viisil;
- pagulaste lõimumisvajaduste, oskuste, probleemide ja võimaluste täpsem mõistmine;
- pagulaste erivajadustele kohandatud teenused ja strateegiad;
- pagulaste suutlikkus ennetada, läbi elada ja taastuda keerulistest olukordadest;
- väheneb pagulaste haavatavus ja nende sõltuvus humanitaar- ja välisabist.



## EDUTEGURID: HEADE TAVADE SAAVUTAMISE KRITEERIUMID



**Vajaduste pidev hindamine:** põhineb teenuste osutamisel vajaduste ja lünkade korrapärasel ja põhjalikul hindamisel; meetmeid vaadatakse korrapäraselt läbi ja kohandatakse neid vastavalt muutunud asjaoludele.



**Mitmel allikal põhinev vajaduste hinnang:** pagulaste vajadusi hinnatakse kõigi asjakohaste kättesaadavate andmete ja mitme teabeallika põhjal.



**Tõketeta teenused:** töötatakse välja teenused, kus ei teki keelebarjääre ja suurt halduskoormust.



**Kergesti leitav ja sihipärane teave:** Evõimaldatakse sujuv juurdepääs oma teenustele ja antakse selget teavet selle kohta, kuidas abi saada.



**Abi, mis tagab jätkusuutliku kaasamise:** pakutakse sihipäraseid lõimumisteenuseid, mis tagavad pideva juurdepääsu haridusele, tööturule, eluasemele, kohalikule elule ja kogukondadele.





## KONTROLLNIMEKIRI VAJALIKE TOETUSMEETMETE OSAS

Järgnevas kontrollnimekirjas tuuakse samm-sammult välja tegurid, mis aitavad organisatsioonidel kavandada ja teha kindlaks kõik vajalikud ülesanded, et saada selgust pagulastele vajalike toetusmeetmete osas.



Lõimumisstrateegiate ja osutatavate teenuste kavandamiseks **analüüsige kogu asjakohast kättesaadavat teavet** pagulaste konkreetse olukorra kohta, sealhulgas pagulastega peetavate arutelude kaudu (üksikasjalikum teave on esitatud 4. põhivaldkonnas); ning hinnake pagulaste lõimumistulemuste trende.



**Tehke kindlaks olemasolevad lõimumisvajadused, aga ka uued võimalikud probleemid**, mis on seotud teie teenuste osutamisega. Näiteks COVID-19 pandeemia põhjustas probleemseid olukordi nii teenuseosutajatele kui ka pagulastele (nt probleemid, mis olid seotud distantsõppega lõimumiskoolitustes osalenud inimeste vähese IT-pädevuse tõttu).



**Kohandage teenuseid, plaane ja strateegiaid**, et teha kindlaks uued lõimumisvajadused ja -probleemid. Küsige sisendit pagulastelt endilt; edendage avatud õhkkonna ja heade suhete teket, et oleks võimalik hinnata uusi ja sageli nähtamatuid lõimumisvajadusi (üksikasjalikum teave põhivaldkonnas 4.4).



**Uurige lõimumisprobleemide põhjuseid** ning kõrvaldage diskrimineerimine ja takistused, et tulevikus paremini toimida. Probleemid võivad olla tingitud kohaliku kogukonna tavadest, institutsioonilistest eelarvamustest või struktuurilistest takistustest.



**Kaaluge, kuidas toetada pagulaste oskusi nende lõimumisvajaduste rahuldamiseks ja parendada juurdepääsuvõimalusi pagulaste sotsiaalmajanduslikuks kaasamiseks.** Pagulastel ja nende kogukondadel on oskused ja suutlikkus, mida edasi arendada. Oskuste hea tundmine aitab mõista, kuidas neid kõige paremini kasutada ja tugevdada.





---

**Tagage võimalused esitada kaebusi ja anda tagasisidet** teie tegevuste kohta, luues sõltumatud tagasisidemehhanismid (nt anonüümne kirjalik tagasiside jaotuspunktides, kontorites, tervisekeskustes, koolides, jne).



---

Olge teadlik **oma teenuste kättesaadavusest** ja võimalikest **takistustest nendeni jõudmisel**, millega pagulased võivad kokku puutuda.



---

**Võtke arvesse usulist mitmekesisust ning tegelege keele- ja kultuuribarjääridega**, mis võivad takistada juurdepääsu teie teenustele; näiteks pakkuge mitmekeelseid materjale eri vormingutes või suulise tõlke teenuseid, et toetada nõustamis- ja juhendamisteenuste pakkumist.



---

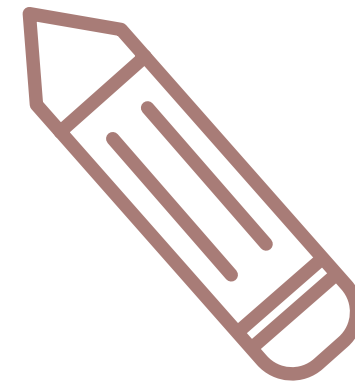
**Loobuge koormavatest dokumendinõuetest**, et tekiks ligipääs teenustele, mille eeskirju ja tingimusi uusasukad täita ei suuda.



---

**Tegutsege sillaloojana ja jagage teavet regulaarselt**, nii et pagulased ei jääks ilma asjakohasest infost teie teenuste osas.

---



## NÄITED HEADEST TAVADEST, MIS HÕLBUSTAVAD PAGULASTE JUURDEPÄÄSU TEENUSTELE



### KOHANDATUD TOETUS, MIS SILLUTAB TEED JÄTKUSUUTLIKULE KAASAMISELE

Soomes korraldatakse vastuvõtvas omavalitsusüksuses uusasukatele koosolekuid, mille keskmes on üleminek eriteenustelt tavateenustele. See tähendab, et pärast konkreetset ajavahemikku (3 aastat), mil pagulasi toetatakse eriteenustega, toimub „üleminekukohtumine“, kus asjaomaste ametiasutustega jagatakse olulist teavet pagulaste olukorra kohta (st konkreetsete vajaduste olemasolu, jne), nii et neid andmeid ei ole vaja uuesti koguda. Eesmärk on vältida „eriteenuste“ jätkumist pärast esialgset intensiivse või eritöö perioodi. Selle praktika mõte on valmistada pagulasi ette ja toetada neid, et nad saaksid omavalitsuse tavalisteks elanikeks, nagu seda on teised Soome kodanikud. Luuakse turvaline keskkond ning pagulasi kaasatakse kogukonda nii, et nad saaksid elada tavalist elu.

Poolas on Lublini pereabikeskused ühed edukamad kohalike omavalitsuste asutused pagulaste lõimimisel. Keskused saavad korrapäraselt toetust ELi rahalistest vahenditest. Linnale kuulub kolm korterit, mida pagulased saavad kaitstud eluaseme kava raames 24 kuuks üürida. Kortereid haldab

Lublinis asuv kohalik pereabikeskus. Kaitstud eluaseme kava võib aidata välismaalasi eriti rasketes olukordades ja valmistada neid ette iseseisva elu alustamiseks kohalikus kogukonnas.

Türgis järgib Istanbuli suurlinnaavalitsus (IMM) teenuste osutamise lähenemisviisi, mille kaudu kaasatakse pagulasi mitmesuguste teenuste osutamisse, sealhulgas, kuid mitte ainult, sotsiaal- ja toimetulekuteenuste osutamisse, et suureneks nende tegustemisvõime ja osalus. Naiste Võimendamise Keskus, naabruskonna majad ja Yuvamiz Istanbuli (Istanbul on meie kodu) päevakeskused pakuvad teenuseid nii pagulastele kui ka vastuvõtva kogukonna liikmetele. Samuti saavad pagulased kasutada IMMi kutseõppekeskuste ja tööhõiveametite teenuseid. UNHCR toetas täiendavalt ISMEKit (Istanbuli linnakunsti- ja kutseõppekursuste projekti) kursuste digiteerimisel pandeemiameetmete kontekstis. ISMEKi kutseõppekeskus on suunatud pagulastele ning pakub mitmeid kohapealseid araabiakeelseid koolitusmooduleid, sealhulgas türgi keel välismaalastele, infotehnoloogia ja sotsiaalne ühtekuuluvus. Samuti on Istanbuli linnavolikogu loonud IMMi raames kodanikuühiskonnas osalemise platvormi kaudu pagulaste tööühma, et jagada nende ettepanekuid ja anda tagasisidet IMMile.



### VAJADUSTE PIDEV HINDAMINE

Bulgaarias tegutseb auhinnatud sotsiaalne ettevõtte Humans in the Loop (HITL), mis asutati 2017. aastal visiooniga suurendada konfliktidest mõjutatud kogukondade mõjuvõimu koolituste ja töökohtade pakkumise kaudu IT-sektoris. HITL tegeleb väga aktiivselt toetusesaajate vajaduste ja asjaolude hindamisega. HITL tuvastab potentsiaalsed vajadused ja probleemid oma pideva hindamisprotsessi kaudu, mis toimub aasta igas kvartalis. Näiteks küsitleb HITL toetusesaajaid töötingimuste, isikliku arengu ja kogemuste omandamise kohta koolitus- ja täiendusõppeprogrammide ning tööhõiveprogrammide ajal. HITL kasutab ankeete ja lihtsaid küsimustikke, mis aitavad analüüsida tagasisidet ja rakendada muutusi vastavalt vajadustele ja võimalikele takistustele, millega abisaajad tööl või koolitustel kokku puutuvad. Need uuringud sisaldavad ka täiendavat tagasiside osa, kus abisaajad saavad esitada kaebusi mis tahes isiklike probleemide kohta, millega nad silmitsi seisavad, ilma et nad peaksid oma

identiteeti avalikustama. Neid uuringuid analüüsib ja nende kohta esitab hiljem aruande sotsiaalse mõju osakond, kes arutab vastutava isiku või osakonnaga kõiki abisaajatega seotud küsimusi.

Kreekas rakendab Karditsa Arenguagentuur (ANKA) programme ja projekte Karditsa piirkonna maa- ja linnapiirkondades. Teenuste pakkumise aluseks on pagulaste tagasiside. Näiteks asutas ANKA Karditsa linnas elavatest pagulaskogukondade esindajatest koosnevad teemarühmad. Teemarühmade eesmärk on koguda tagasisidet ANKA tegevuse, ülesannete/ projektide kohta, kaasata pagulasi ja rändajate kogukondi otsustusprotsessi ning kuulata ära nende seisukohad.

Poolas tegutseb väike rohujuuresandi organisatsioon „Maa nimel“, mis tegeleb pagulaste lõimimisega ühes Poola pagulaskeskuses. Kõikide nende tegevuste aluseks on konsulteerimine pagulastega ning sageli pakutakse teenuseid, mis põhinevad pagulaste nõudmistel, nt kohtumine toitumisnõustajaga, jalgrattaga sõitma õppimine, raha kogumine lastele prillide või arvutite ostmiseks (mida vajati COVID-19 pandeemia ajal).



## KERGESTI LEITAV JA SIHIPÄRANE TEAVE

Bulgaarias tegutseb munitsipaalsihtasutus [Sofia Arenguassotsiatsioon \(SDA\)](#), mis avas 2021. aasta septembris Sofia esimese kolmandate riikide kodanikele mõeldud teabe- ja teenuste büroo. See on Sofia kesklinnas asuv füüsiline ruum, mille eesmärk on otseselt pakkuda teabe- ja lõimumisteenuseid Sofias elavatele rändajatele ja pagulastele. Büroo on ühisalgatus SDA, Sofia kohaliku omavalitsuse, UNHCRi, Bulgaaria Punase Risti ja 13 vabaihenduse vahel, kes tegutsevad pagulaste ja rändajate lõimumise valdkonnas. Büroo üks eesmärke on tagada kõigile eri rühmadele võrdne ja lihtne juurdepääs pakutavatele teenustele ning toetada neid kohalikul tasandil. Kõik partnerid pakuvad pagulastele ja rändajatele kergesti loetavaid infolehti erinevates keeltes, näiteks inglise, araabia, farsi, puštu, jne. Lisaks on olemas veebisait, kus büroo teenused on avalikult loetletud. Asjakohast teavet levitatakse ka korrapäraselt sotsiaalmeedia kaudu. Bürood juhitakse ELi rahastatava projekti kaudu ja SDA on sõlminud Sofia omavalitsusega täiendava nelja-aastase partnerluslepingu, et tagada projekti jätkusuutlikkus ka pärast praeguse rahastamise lõppu.

Poolas saavad sisserändajad tänu sisserändajate kriisiinfoliinile kiiresti telefoni või e-posti teel teavet selle kohta, kuidas kasutada abiteenuseid Gdańskis. Teave on kättesaadav mitmes keeles. Abitelefon käivitati vastusena uuringule, mis käsitles muudatusi sisserändajate eludes seoses COVID-19 pandeemiaga.



## LIGIPÄÄSUTÖKETETA TEENUSED

Soomes pakub Hämeenlinna linn teavet linnas ja kogu Soomes elavaid sissrändajaid puudutavate tegevuste, poliitikate ja teenuste kohta veebilehel [MyIntegration.fi](#). Veebilehe sisu antakse paralleelselt edasi soome, inglise, araabia, somaali ja vene keeles. Sisu on saadaval ka audiovormingus ja seda saab kuulata ReadSpeakeri kaudu soome, inglise, araabia ja vene keeles. Veebisaidi sisu valmistavad ette sisserändajad ise, kes suudavad paremini ette näha erinevate rühmade vajadusi ja vastata nende küsimustele. Samuti võimaldab veebileht lugejatel erinevates keeltes tagasisidet anda. Veebilehe blogi kaudu on võimalik lugeda ka vabatahtlike ja sisserändajate loodud sisu, kes soovivad oma lõimumiskogemusi teistega jagada. Veebilehe administraatorid on pidevas kontaktis kohalike omavalitsuste ja teenusepakkujatega, et hoida veebilehe sisu ajakohasena.

## LISATEAVE: KASULIKUD MATERJALID, VIITED

---

Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD), „[Koostöö rändajate ja pagulaste lõimimiseks kohalikul tasandil](#)“ (2018), OECD Publishing, Pariis

*Käesolevas aruandes kirjeldatakse, mida on vaja lõimumise kohapõhise lähenemisviisi väljatöötamiseks valitsustasandite ning riiklike ja valitsusväliste osalejate kooskõlastatud jõupingutuste kaudu. Selles esitatakse 12-punktiline kontrollnimekiri: vahendid, mida iga linn või piirkond – Euroopas, OECD riikides või mujal – saab kasutada, et töötada eri valitsustasanditel ja koos teiste kohalike osalejatega, et edendada rändajate tõhusamat lõimumist.*

---

„PandPAS, Pre and post – Saabumiskavad kaasatuse hõlbustamiseks ning ksenofoobia ja radikaliseerumise ennetamiseks. [Tere](#)

[tulemast!](#)“ Kogumik juba olemasolevatest parimatest praktikatest pagulaste vastuvõtuks ja esmaseks kaasamiseks, 2018.

*Käesolevas aruandes esitatakse pagulaste lõimimise heade tavade kogum osana PandPASi projektist „Saabumiseelsed ja -järgsed kavad kaasamise hõlbustamiseks ning ksenofoobia ja radikaliseerumise ennetamiseks“.*

---

Pilat A. & Potkańska D., „[Kohalikul reaktsioonid pagulaskriisile Poolas. Vastuvõtt ja lõimumine NIEM-analüüsid](#)“ Avalike suhete ja Rändepoliitika Instituut, Varssavi/Brüssel, 2017

*Käesolevas väljaandes tehakse kindlaks ja analüüsitakse praegust lõimumispoliitikat varjupaigataotlejate ja pagulaste suhtes Poolas kohalikul tasandil ning kirjeldatakse vastuvõtu-, lõimumiseelset ja lõimumispoliitikat, programme ja meetmeid, mida*

*rakendavad nii avalikud kui ka valitsusvälised organisatsioonid.*

---

UNHCR, „[Tegevussuunised vastutuskohustuse kohta mõjutatud elanikkonna ees \(AAP\)](#)“, 2020

*UNHCRi aruandes antakse juhiseid selle kohta, kuidas rakendada vastutuskohustust mõjutatud elanikkonna ees (AAP), mida kirjeldatakse järgmiselt: „kohustus kaasata tahtlikult ja süstemaatiliselt abi vajavate inimeste poolt väljendatud vajadused, mured ja seisukohad kogu nende mitmekesisuses; ning olla vastutav organisatsiooniliste otsuste ja personalimeetmete eest kõigis kaitse- ja abiprogrammide ja lahendustega seotud sekkumistes ja programmides“.*

---

UNHCR, „[ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti töövahend operatsioonide](#)

[osalushindamiseks](#)“, 2006

*Selles UNHCRi töövahendis visandatakse rida samme, mida tuleb järgida pagulasi või teisi abivajajaid kaasava hindamise koostamisel. Osalushindamist kirjeldatakse kui protsessi, mille käigus luuakse usalduslikke suhteid igas vanuses ja taustaga pagulastest naiste ja meestega, edendades struktureeritud dialoogi kaudu nende sisulist osalemist.*



## 5.2 TAGAGE, ET ABI VASTAKS KÕIKIDE SIHTRÜHMAD VAJADUSTELE

Muutke oma teenused üldkasutatavaks nii, et eri rühmadel oleks teenustele võrdne juurdepääs, ja tagage sihtotstarbelise abi osutamine

Kõigis teenuse osutamise etappides on oluline tagada erinevate vajadustega ja haavatavate rühmade võrdne juurdepääs abile. Haavatavad ja erinevate vajadustega rühmad võivad olla näiteks pagulased ja rändajad, riigisiselt ümberasustatud ja kodakondsuseta isikud, saatjata ja vanematest eraldatud lapsed, inimkaubanduse ohvrid, puuetega inimesed, LGBTIQ+ kogukonna liikmed, eakad, kodutud, ohustatud naised, vaimsete ja füüsiliste terviseprobleemidega isikud, maapiirkondades elavad inimesed ja vähemusrühmad. Struktuurne ebavõrdsus ja (läbipõimunud) diskrimineerimine koos muude tingimustega võib tegelikkuses õõnestada nende rühmade juurdepääsu põhiteenustele ja -abile.

Teenuste üldkasutatavaks muutmine ja eri rühmade vajaduste rahuldamise suutlikkus nõuab lisaressursse ja sihtotstarbelise abi pakkumist. Selleks peavad lõimimise ja kaasamise sidusrühmad eraldama vahendeid ja kasutama ekspertteadmisi, et luua mehhanismid erivajadustega isikute kindlakstegemiseks ja nende suunamiseks ning asjakohaste ja juurdepääsetavate protsesside ja teenuste pakkumiseks.

### KÕIKIDE SIHTRÜHMAD VAJADUSTELE VASTAVA ABI EELISED

- Haavatavate isikute lõimimine erinevates valdkondades ja lõimumisteenuste üldkasutatavaks muutmine;
- suurema tõrjutuse riskiga pagulastel on parem juurdepääs tööturule, lõimumisprogrammidele, oskuste hindamisele ja ühiskonnaelule vastuvõtvast kogukonnas;
- teenused, mis on paremini kohandatud haavatavate isikute erivajadustele;
- luuakse mitut sidusrühma hõlmav reageerimisstrateegia ja -meeskond;
- ületatakse eri pagulasrühmade vahelised struktuurilised tõkked, diskrimineerimine ja stereotüübid;
- välditakse pagulaste sotsiaalset tõrjutust ja marginaliseerumist;
- taastub pagulaste eneseväarikus ja enesekindlus;
- luuakse haavatavate isikute ning vastuvõtva kogukonna ja asjaomaste institutsioonide (nt kohalikud või riiklikud puuetega inimeste organisatsioonid) võrgustikud.



## EDUTEGURID: HEADE TAVADE SAAVUTAMISE KRITEERIUMID



**Ohutus ja abi:** haavatavuse ja kahju tekkimise ohtu käsitletakse õigeaegselt ja tõhusalt kogu lõimumisprotsessi jooksul.



**Kompetentsidelt mitmekülgsed ja kvalifitseeritud spetsialistid:** tagatakse, et erinevate haavatavate pagulasrühmadega töötavad kompetentsidelt mitmekülgsed ja kvalifitseeritud spetsialistid.



**Juurdepääsetavus:** veendutakse, et kõik pakutavad teenused ja rajatised on ligipääsetavad ja kaasavad (paindlike formaatide ja kommunikatsioonitõketeta) ning et sidusrühmi koolitatakse mitmekesisuse alal.



**Teenuste koostööpõhine osutamine:** teenuseid pakutakse koostöös kohalike ametiasutuste, vabaühenduste ning tervishoiu- ja sotsiaalteenuste pakkujatega, et toetada haavatavaid pagulasi eriteenustega.





## KONTROLLNIMEKIRI TAGAMAKS, ET TOETUSTE PAKKUMINE VASTAB KÕIKIDE SIHTRÜHMAD E VAJADUSTELE

Järgnevas kontrollnimekirjas tuuakse samm-sammult välja tegurid, mis aitavad organisatsioonidel kavandada ja teha kindlaks kõik vajalikud ülesanded, tagamaks, et pakutav abi vastab kõikide sihtrühmade vajadustele.



**Konsulteerige eri rühmadesse kuuluvate inimestega ja julgustage neid osalema teie teenuste ühises kavandamises.**



Tehke jõupingutusi haavatavate rühmade **kindlakstegemiseks, nende asukoha kindlaksmääramiseks, nendega konsulteerimiseks ja nende suhtes järelmeetmete võtmiseks.**



Veenduge, et mis tahes vanuses naised ja mehed saaksid eri vormingutes (raadio, suusõnaline info, lihtsasti loetavas vormingus teabebrošüürid, sümbolite ja piltidega tekstid, audiovisuaalsed materjalid vaimse puudega pagulaslastele, jne) **täpset, kergesti loetavat ja kättesaadavat teavet** selle kohta, kuidas teie teenuseid kasutada.



**Saavutage** oma teenuste ettevalmistamisel erinevate rühmade **tasakaalustatud ja võrdne esindatus.**



Võtke teenuste kavandamisel ja rakendamisel arvesse kõigi **erinevate pagulasrühmade vajadusi, muresid ja väärtusi.**



Looge **konkreetsid teenuseid, ohutuid ruume ja foorumeid**, et edendada eri rühmade võrdset juurdepääsu teenustele ja nendele pakutavat abi; näiteks võib luua mitteametlikke keskkondi, et pakkuda naistele ja tütarlastele ohutut ruumi murede jagamiseks ja usaldusväärse nõu saamiseks, et nad saaksid jagada oma kogemusi, probleeme ja ka traumasid, ilma et neid hukka mõistetak.



**Kavandage oma teenuseid nii, et maksimeerida kõigi, sealhulgas ka kõige haavatavamate inimeste, oskusi ja võimeid.**





**Koolitage partnereid ning tervishoiu- ja sotsiaalteenuste valdkonnas töötavaid inimesi** haavatavate rühmade kaasamise esikohale seadmise osas ja **ning nende suutlikkuse osas** omandatud teadmisi iseseisvalt rakendada.



**Tagage, et koolitused ja õpikojad kaasaksid kohaliku kogukonna ja võrgustike** esindajaid nagu noorterühmad, naiste, LGBTIQ+ kogukonna ning puuetega inimeste organisatsioonid ja muud kollektiivid.



**Tagage, et teenuseosutajad ja potentsiaalsed partnerid pakuvad eriteenuseid**, mis on kättesaadavad haavatavatele rühmadele; näiteks pakkudes asjakohast majutust ja abivahendeid, mis on vajalikud liikumispuudega pagulaste mobiilsuse säilitamiseks.



Tagage **paindlik teenuste** kättesaadavus projektide kavandamisel ja elluviimisel, kuna paljud pagulased töötavad väljaspool tavapärase tööaega, ning pakkuge pagulastele kohandatud ja mitteametlikku tuge (nt tuutorid/mentorid, ressursid/ruumid väljaspool tööaega).



Oma teenuste hindamisel **arvestage eri rühmade vajadustega** ning kasutage kogutud andmeid selleks, et kohandada oma teenuseid vastavalt haavatavate isikute ees seisvatele takistustele.



Tagage, et mis tahes vanuses naistele ja meestele antakse **võimalus esitada märkusi** ning esitada oma arvamus ja tagasiside osutatud teenuste kohta.



**Tõstke teadlikkust ja rääkige** haavatavatesse rühmadesse kuuluvate inimeste erivajadustest, kui arutate neid küsimusi riiklike ja kohalike omavalitsuste, õiguskaitsetöötajate, tervishoiuteenuste osutajate, teiste humanitaartöötajate ja meediaga.



**Võtke vastu võrdõiguslikkuse kavad**, eelkõige avalike teenuste ja kohalike omavalitsuste jaoks, määrates kindlaks konkreetsed vahendid diskrimineerimise ennetamiseks ja võrdõiguslikkuse suurendamiseks.

## NÄITED HEADEST TAVADEST, MILLEGA TAGATAKSE, ET PAKUTAV ABI VASTAB KÕIKIDE SIHTRÜHMAD VAJADUSTELE



### JUURDEPÄÄSETAVUS

Bulgaarias on eneseabi veebiplatvorm [MigrantLife.bg](http://MigrantLife.bg), mille eesmärk on toetada Bulgaarias elavaid rändajaid ja pagulasi, pakkudes neile põhjalikku ja ajakohastatud usaldusväärset teavet. See hõlmab mitmeid kategooriaid nagu õigusabi, tööhõive, haridus, sotsiaaltoetused, abielu Bulgaaria kodanikuga, kodakondsus, inimkaubandus, kinnipidamine, toetatud vabatahtlik tagasipöördumine ja taasloomine. Praegu on veebilehe info olemas 7 keeles – bulgaaria, inglise, araabia, farsi, urdu, puštu ja vene keeles. Info on olemas seitsmes kõige levinumas pagulaste ja rändajate poolt kasutatavas keeles, et kõrvaldada keelebarjääre nii palju kui võimalik. Lisaks on olemas moodul „Abi taotlemine“, kus kasutajad saavad esitada oma küsimusi, millele vastab Õiguste Juurdepääsu Sihtasutuse (FAR) meeskond telefoni, Zoomi või e-posti teel. Nii saavad professionaalset õigusnõustamist ka pagulased ja rändajad, kes elavad väljaspool Sofiat, kus valdkonna spetsialistidelt ei ole alati võimalik saada konkreetset õigusabi või migratsiooniõiguse alast abi. Platvormil olevaid nõuanded on lihtsasti mõistetavad ja need pakuvad sammsammulisi juhiseid.

Soomes pakub [Hämeenlinna](http://Hämeenlinna) linn kursusi sisserändajatele, kes ei osale ametlikus haridussüsteemis näiteks tervisliku seisundi, elukorralduse või rasedus- ja sünnituspuhkuse tõttu. Nende kursuste eesmärk on edendada soome keele oskuse arendamist, parandada lugemis- ja

kirjutamisoskust ning anda edasi tõlgitud teavet Soome ühiskonna kohta. Teenuste kasutajad võivad tegeleda ka oma isiklike eesmärkide seadmisega nagu igapäevase rutiini loomine, teiste inimestega kohtumine ja vaba aja veetmise sisustamine. Arvestades, et paljud osalejad kannatavad terviseprobleemide all, rakendatakse kursustel mitmeid vaheaegu ja erinevaid õppetegevusi. Iganädalased õppetunnid kestavad vähem kui formaalhariduses, nii et tunnid ei muutu osalejate jaoks liiga väsitavaks ja koormavaks.

Rootsis on [Vänersborgi](http://Vänersborgi) omavalitsus loonud kaks korda nädalas üldsusele avatud spetsiaalse pagulaste vastuvõtu üksuse, kus pagulased saavad hõlpsasti teavet abi kohta, mida nad saavad taotleda. Pagulastele määratakse kontaktisik, kes annab nõu ja tuge praktilistes küsimustes, näiteks rootsi keele kursustele registreerimise, laste kooli registreerimise, pangakonto ja pangakaardi tegemise või sobiva mööbli otsimise või lihtsalt linnaekskursiooni korraldamise osas.

Rootsis Västra [Götalandis](http://Götalandis) on sotsiaalteenuste osakond muutnud kirjaliku info esitamise viisi kättesaadavamaks ja vähem bürokraatlikuks. Seda tehes on nad parandanud toetusetaotlejate suutlikkust mõista, millest sõltub sotsiaaltoetuste andmine ja sellest keeldumine.



## KOMPETENTSIDELT MITMEKÜLGSED JA KVALIFITSEERITUD SPETSIALISTID

Serbias alustas Groupa 484 koostööd Serbia Olümpiakomiteega, et kiirendada sisserännanud laste lõimumist riigi haridussüsteemi. Täpsemalt kavandasid nad 2018. aastal programmi, mis aitaks kaasa sisserändajate laste ja kohalike laste intensiivsele ja dünaamilisele sotsialiseerumisele ning mitmesugustele õppe- ja õppekavaväliste tegevustele koolis endas, aga ka väljaspool kooliruumi. Programm sisaldab seminari korraldamist ja olümpiaklassi avamist. Seminari eesmärk on tugevdada lapsrändajatega töötavate inimeste erialaseid kompetentse ja aidata neil kujundada pagulastele kooliväliseid vaba aja veetmise tegevusi. Selleks tutvustatakse spetsialistidele ja kehalise kasvatusõpetajatele sisserändajate laste psüühilist ja emotsionaalset seisundit ning sisserändajate päritoluriikide kultuure. Samuti on osalejatel võimalus jagada seminari käigus kogemusi hariduses kasutatavate lähenemisviiside ja metoodika ning didaktiliste materjalide vormi kohta. Projekt aitab kaasa sisserändajate laste asjakohasemale kaasamisele Serbia algharidusse, kuid soodustab ka sallivuse, mõistmise ning eri identiteetide, kultuurilise mitmekesisuse ja kultuuridevahelise koostöö ideede levikut.

Soomes korraldab [Turu Täiskasvanuhariduskeskus](#) õpilastega regulaarselt individuaalseid nõustamisarutelusid. 10-kuulise lõimumiskursuse alguses, keskel ja lõpus on kõigil õpilastel individuaalsed nõustamisarutelud integratsiooniõpetajatega. Nendes aruteludes arutavad õpilane ja õpetaja koos konfidentsiaalsel viisil elu, karjääri ja tulevikuplaanide erinevaid aspekte. Need arutelud aitavad õpilastel väljendada oma arvamusi ja tundeid lõimumisprotsessi kohta ning leida oma tee vastuvõtvasse kogukonda lõimumiseks.



## OHUTUS JA ABI

Serbias juhib Jesuiitide Pagulasteenistus (IRS) integratsiooniasutust „Pedro Arrupe“, mis pakub varjupaika haavatavatele kuni 14-aastastele peredest eraldatud saatjata alaealistele. Rajatises on võimalik piiratud ajaks majutada kuni 20 inimest. Lisaks põhivajadustele nagu majutus, toit, rõivad ja arstiabi, korraldatakse ühistegevusi ning pakutakse töötajate ja partnerorganisatsioonide poolt individuaalset psühholoogilist tuge. Sisserändajad, kes viibivad riigis kauem kui kuu, kaasatakse haridussüsteemi. Süsteemi kaasamise hõlbustamiseks kasutatakse mitteformaalset haridust ja loomingulisi õpikodasid. Integratsiooniasutus hoolitseb kõige haavatavamate lasterühmade eest: füüsilise, psühholoogilise ja seksuaalse vägivalla ohvrid, inimkaubanduse, smugeldamise ja eksploateerimise ohvriks langemise ohus olevad lapsed ning grupid, kelle puhul on kindlaks tehtud vajadus neid suurtest rühmadest eraldada. Töö abivajajatega on korraldatud viisil, mis võtab arvesse kindlakstehtud haavatavusi ning annab teavet asutuse eeskirjade ja selle poolt pakutava toe kohta eri keeltes.

Poolas on sihtasutuse Ocalenie elluviidav projekt „Minu võimalus Poolas“, mille eesmärk on parandada tööloba omavate välismaalaste põhioskusi. Abi hõlmab nende vajaduste määratlemist ning koolituste, nõustamise ja psühholoogilise toe pakkumist. Hariduslik tugi on tagatud kõigile

osalejatele ning toimub teoreetilise ja praktilise koolituse vormis. Iga osalejat toetab juhendaja, kelle ülesanne on töötada osaleja motivatsiooniga. Nende suhe põhineb mentorluspraktikal ja hõlmab juhendamist, arengutuge ja nõustamist. Samuti on abisaajatel õigus tasuta lapsehoiuteenusele koolituste ajal. Psühholoogiline abi on saadaval neile osalejatele, kes seda soovivad, ja seda pakutakse kahes vormis – individuaalsed kohtumised psühholoogiga ja grupiteraapia.

Kreekas käivitas Ateena omavalitsus pilootprogrammi noorte pagulaste integratsiooni edendamiseks, mis pakub keeletunde, individuaalset karjääri- ja eluasemenõustamist ning arvuti- ja audiovisuaalkunsti alast koolitust.

Kreekas viib Ateenas asuv Sõltuvushäirega Isikute Ravikeskus (KETHEA) läbi programmi, mille eesmärk on pakkuda sõltuvushäirega sisserändajatele ja pagulastele teavet, nõustamist, psühholoogilist tuge ja sõltuvuskäitumise ennetamise teenuseid. Kreekas on Ateena Caritas loonud pagulaste perede päevakeskuse, mis kujutab endast turvalist ja külalishaket kohta, mis on kujundatud tavalise koduna, kus on puhke- ja lasteala, televiisor, köök, pereruumid, tualettruumid ja duširuumid. Siin saavad pagulasnaised süüa, magada, puhata, rinnaga

toita, võtta kuuma dušši, toita oma lapsi, saada puhtaid riideid ja hügieenitooteid, saada juurdepääsu internetile, et suhelda oma peredega, ja konsulteerida sotsiaaltöötajaga. Selle teenuse eesmärk on panna naised ja lapsed tundma end turvaliselt, teretulnuna, austatuna ja tekitada neis tunne, justkui nad viibiksid „kodus“.

Saksamaal toetavad ja rahastavad Töö-, sotsiaal- ja pereministerium ning Hamburgi linna integratsiooniosakond mobiilset kaubikus pakutavat teabe- ja nõustamisteenust „EmpowerVan“, mis külastab korrapäraselt pagulaste vastuvõtukeskusi ja majutuskohti. Eesmärk on võidelda tütarlaste ja naiste isoleerimisega vastuvõtu- ja majutuskeskustes, kus sageli puudub neile turvaline ja privaatne ruum. Kaubikut kasutatakse turvalise ruumina naiste abistamiseks – pakutakse kõike alates meditsiiniteenustest kuni uue majutuse leidmiseni, juhul kui naine on kogenud väärkohtlemist.



## TEAVE: KASULIKUD MATERJALID, VIITED

---

Euroopa Piirkondade Assamblee (AER), „AMiD tulemuste kohandamine Euroopa kohalikele omavalitsustele“, 2019

*Käesolevas aruandes antakse ülevaade sellest, kuidas toetada pagulaste, varjupaigataotlejate ja puuetega rändajate vastuvõtmise ja lõimimise tõhusat juhtimist ELis.*

---

Puuetega rändajate teenuste kättesaadavuse (AMID) [analüüs](#) ja vajaduste hindamise aruanne: Austria, Soome, Kreeka ja Itaalia“, 2018

*Käesolevas aruandes tehakse kindlaks ja analüüsitakse puudujääke ja probleeme praeguses puuetega inimeste sektoris ning puuetega rändajatele pakutavates teenustes Austrias, Kreekas, Soomes ja Itaalias. Kõigi riiklike aruannete tulemused aitavad välja töötada vajaduste hindamise vahendeid, milles käsitletakse konkreetse*

*haavatava elanikkonnarühma erivajaduste hindamist ja väljaselgitamist.*

---

Handicap International, „[Puuetega inimeste kontrollnimekiri hädaolukordadele reageerimiseks puuetega inimeste rakkerühma näidete alusel](#)“

*Käesolev dokument sisaldab puuetega inimeste kontrollnimekirja hädaolukordadele reageerimiseks ja üldsunniseid kannatanute ja puuetega inimeste kaitseks ja kaasamiseks.*

---

Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA), „[Noorte pagulaste lõimimine ELis: head tavad ja väljakutsed](#)“, 2018

*FRA aruanne käsitleb noorte pagulaste (lapsed ja noored vanuses 16–24) edukaid lõimimistavasid*

*ELis.*

---

ÜRO agentuuridevaheline alaline komitee (IASC), „[Humanitaarmedetete soolise võrdõiguslikkuse käsiraamat](#)“, 2017

*Käesolev käsiraamat sisaldab kokkuvõtlikku juhendit, mis põhineb humanitaarkogukonna õppetundidel, ning kajastab peamisi probleeme, millega tuleb tagada soolise võrdõiguslikkuse piisav integreerimine humanitaarabi kavandamisse ja andmisse.*

---

ÜRO Rahvastikufond (UNFPA), „[Naiste ja tüdrukute ohutute ruumide juhend](#)“, 2015

*Käesolevates suunistes antakse ülevaade sellest, millised on ohutud ruumid ja milliseid peamisi põhimõtteid tuleks järgida selliste ruumide loomisel humanitaar- ja*

*kriisijärgses kontekstis.*

---

UNHCR ja Rahvusvaheline Kinnipidamise Koalitsioon (UNHCR-IDC), „[Haavatavuse määratlemise abivahend – haavatavuse tuvastamine ja käsitlemine: varjupaiga- ja rändesüsteemide töövahend](#)“, 2016

*See haavatavusolukordade kindlakstegemise ja käsitlemise abivahend on UNHCRi ja Rahvusvahelise Kinnipidamise Koalitsiooni koostöö, mille eesmärk on juhendada ja teavitada eesliinitöötajaid ja otsusetegijaid varjupaiga- ja rändemenetluste ja -süsteemide kontekstis haavatavustegurite asjakohasusest kinnipidamisotsuste, kinnipidamise alternatiivide juurde suunamise, avatud vastuvõturajatiste, kogukonnapõhise töölesuunamise ja toetusvõimaluste puhul.*

---

UNHCR, „Vanuse, soolise võrdõiguslikkuse ja mitmekesisuse poliitika“, 2018

*See poliitika näitab, kuidas UNHCR kohaldab oma töö kõigis aspektides vanuse, soo ja mitmekesisuse lähenemisviisi, mille eesmärk on tagada, et asjaomased isikud saaksid kasutada oma õigusi võrdsetel alustel ja osaleda otsustes, mis mõjutavad nende elu, perekondi ja kogukondi.*

---

UNHCR, „Laste kaitsmise raamistik“, 2012

*UNHCRi väljatöötatud raamistikus rakendatakse lastekaitseüsteemide lähenemisviisi, mis hõlmab meetmeid kõigi tasandite (perekonna, kogukonna, riikliku ja rahvusvahelise tasandi) kaitseriskide leevendamiseks ja neile reageerimiseks.*

---

Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Lastefond (UNICEF), „Suunised puuetega laste kaasamiseks humanitaartegevustesse“ (2017)

*UNICEFi väljatöötatud suunised aitavad tagada, et puuetega lapsed ja noorukid kaasatakse humanitaartegevuse kõikidesse etappidesse alates hädaolukordadeks valmistumisest kuni neist taastumiseni.*



## 5.3 LOOGE JÄTKUSUUTLIKKE TEENUSEID

### Tagage kaasamise jätkusuutlikkus, mis ulatub kaugemale vastuvõtu ja varajase lõimumise etappidest

Teenuseosutajad, kohalikud omavalitsused ja nende töötajad (koolid, tööhõiveasutused, sotsiaalhoolekandetasutused, haiglad ja muud asutused) peaksid pagulaste vajadusi mõistma ja neid täitma ka pärast vastuvõtu ja varajase lõimumise faasi. Pikaajalise perspektiivi puudumine võib süvendada vaesust ja sotsiaalmajanduslikku tõrjutust.

Lõimumisteenused peaksid hõlmama sihipäraseid meetmeid, mis vastavad pagulaste konkreetsetele vajadustele ja millega toetatakse pikaajalist kohanemist ja sotsiaalset liikuvust (nt juurdepääs kõrgema taseme keelekursustele, oskuste hindamine, tunnustamine ja oskuste täiendamine, kõrghariduse omandamise toetamine, jne). Lõimumismeetmeid tuleks koordineerida ja kohandada kõigis asjakohastes poliitikavaldkondades, et reageerida tänapäeva sisserändeühiskondade väljakutsetele. Tervikliku lõimumiskäsitluse elluviimiseks on äärmiselt oluline luua teenused ja võimalused pagulaste sotsiaalmajanduslikuks kaasamiseks pikas perspektiivis. See nõuab üleminekut projektipõhistelt piiratud ajavahemikuga algatustelt, mis ei ole omavahel seotud ja sõltuvad ühest (välisest) rahastajast, terviklikule mitmeaastasele lõimumisstrateegiale, mis põhineb tagatud või mitmekülgset rahastamisel.

#### JÄTKUSUUTLIKE TEENUSTE LOOMISE EELISED

- Pagulaste oskuste, kvalifikatsioonide ja väärtuse tõhus tunnustamine;
- sotsiaal-kultuurilise segregatsiooni ennetamine naabruskondades, kohalikes institutsioonides ja vastuvõtvates kogukondades;
- pagulaste parem ja korrapärasem juurdepääs haridusele, eluasemele, tervishoiule ja tööhõivele;
- mitmekultuurilise ja mitmekeelse ühiskonna arendamine, mis säilitab sotsiaalse sidususe;
- korrapärane suhtlus hiljuti saabunud elanike ja alaliste elanike vahel;
- positiivsed lõimumistulemused, mis vähendavad sotsiaalmajanduslikke erinevusi hiljuti saabunud ja alaliste elanike vahel.





## EDUTEGURID: HEADE TAVADE SAAVUTAMISE KRITEERIUMID



**Horisontaalne ja mitmetasandiline koordineerimine:** tugevate horisontaalsete poliitikakoordineerimise mehhanismide loomine peamiste osalejate, sealhulgas kohalike ametiasutuste ja vabaiühenduste/erateenuste osutajate vahel



**Mitmekesisus avalike teenuste pakkumisel:** elanikkonna mitmekesisuse kajastamine avaliku sektori töötajate koosseisus kõigil personalitasanditel.



**Pidev kohanemine mitmekesise ühiskonna vajadustega:** mitmekesisuse süvalaiendamine sotsiaalteenuste ja -taristute juhtimises, näiteks koolide, alushariduse, sotsiaalhoolekande, riiklike elamispiindade ja tervishoiuteenuste haldamisel.



**Pikaajalised lõimumiseesmärgid:** tõhusate piirkondlike või kohalike lõimumiskavade või -strateegiade vastuvõtmine, mille aluseks on sihtotstarbelised eelarved ja sidusrühmade kaasamine (kodanikuühiskond, kohalik ja piirkondlik tasand, jne).



**Kultuuridevahelised kompetentsid:** teenuste osutamisel kultuuridevahelise ja mitmekesisust puudutava tundlikkuse suurendamine, sealhulgas võime teavitada inimesi ja vajaduse korral suhelda võõrkeeltes.





## KONTROLLNIMEKIRI JÄTKUSUUTLIKE TEENUSTE LOOMISEKS

Järgnevas kontrollnimekirjas tuuakse samm-sammult välja tegurid, mis aitavad organisatsioonidel planeerida ja teha kindlaks kõik vajalikud ülesanded jätkusuutlike teenuste loomiseks<sup>1</sup>.



**Esitage vajaduste hinnang** ja täpne prognoos pagulasi puudutavate kitsaskohtade ja tulevaste vajaduste kohta teie piirkonnas (vt 1. põhivaldkond).



**Koordineerige ja tasakaalustage oma investeeringuid** eri süsteemides ja poliitikavaldkondades (nt lastehoid, haridus, eluase) konkreetsel territooriumil, tagades vastastikuse täiendavuse; **seadke esikohale sotsiaalsed investeeringud** ja piisavad **sotsiaalsed taristud**.



**Pakkuge keelekursusi** ka pärast esialgset lõimumisperioodi, et oleks tagatud ligipääs kõrgema taseme kursustele ja vajadustel põhinevatele tasemetele, et toetada pagulasi, kes on elanud riigis mitu aastat või kauem.



**Pakkuge pagulastele suunatud kutseõpet** ja sellega kaasnevad meetmed korrapärasteks koolitusteks, mis põhinevad oskuste või kvalifikatsioonide hindamisel ja valideerimisel.



**Toetage süstemaatiliselt pagulaslapse koolides ja nende vanemaid**; vanemad peavad olema kaasatud oma laste õppimisprotsessi, kuna neil on oluline roll mitte ainult laste kooliskäimises, vaid ka nende pikaajalises sotsiaalses kohanemises.



Hõlbustage ja edendage mentorlust ja tuutorluskeeme, et edendada sotsiaalset kaasatust (üksikasjalikum teave on esitatud 5. põhivaldkonnas).



**Julgustage pagulaste kõrgharidusse kaasamise algatusi.**



**Toetage juurdepääsu tervishoiuteenustele**, eelkõige vaimse tervise teenustele ja eakate hooldusele.

<sup>1</sup> Pange tähele, et mõned ülesanded ei ole vabäihenduste suhtes kohaldatavad ja seetõttu ei tohiks neid nende hindamisprotsessis arvesse võtta.



Abistage pagulasi varjupaigataotlejate vastuvõtukeskusest üleminekul isikliku eluaseme kasutamisse; **andke pagulastele infot olemasolevatele eluasemetoetuste või sotsiaalmajade kohta.**



**Eraldage kohalikele ja väikestele vabäühendustele vajalikke rahalisi vahendeid**, mille eesmärk on toetada pagulaste lõimumise jätkusuutlikkust.



**Investeerige** avaliku sektori vahendeid (ja jaotage neid ümber) **väikese sissetulekuga piirkondadesse, kus on mitmekesine elanikkond.**



Koordineerige **sotsiaalset ja ruumilist (linna)** planeerimist nii horisontaalselt kui ka vertikaalselt eri valitsustasandite vahel.



Tagage, et avalike teenuste maht vastab teie piirkonna elanikkonna vajadustele.



**Edendage uut positiivset narratiivi pagulaste kohta** valdkondades, kus sotsiaalsed investeeringud stagneeruvad või vähenevad.



**Tehke kindlaks uued rahastamisvõimalused lõimumise jätkusuutlikkuse osas ja toetage teenuseosutajaid projektide kirjutamisel**, sest aastatel 2021–2027 suurendab EL pagulaste ja rändajate lõimumise eelarvet ning lihtsustab kohalike ametiasutuste juurdepääsu rahastusele; eelkõige tähendab see Euroopa Sotsiaalfondi suuremat kasutamist, mis on ELi peamine sotsiaalse kaasatuse ja tööturuga lõimumise rahastamisvahend, mille eesmärk on edendada lõimumise jätkusuutlikkust.



**Kohandage oma teenuseid vastavalt pagulaste vajadustele**, et tagada kaasatuse jätkusuutlikkus ja vältida pikaajalist sõltuvust välisest abist.



**Teavitage pagulasi teie teenuste pikaajalistest eelistest ja vältige pagulaste süsteemist väljalangemist**; näiteks COVID-19 pandeemia ajal võib pagulastega suhtlemiseks luua uusi sidekanaleid (kohtumisi võib korraldada välitingimustes, sotsiaalmeedia kaudu, nt WhatsApp, jne); tagage, et pagulastel on olemas tehnilised vahendid teie teenustele juurdepääsuks (varustage neid sülearvutite, tahvelarvutite, internetiga, jne).

## NÄITED HEADEST TAVADEST PAGULASTE TOETAMISEL PÄRAST VASTUVÕTUFASIS



### JÄTKUSUUTLIK LÕIMUMINE

Itaalias on ühiselamuprojekt nimega Tandem, mida viib ellu CIAC - Centro immigrazione asilo e cooperazione onlus ja milles osalevad noored itaallased ja rahvusvahelise kaitse staatusega noored rändajad (vanuses 19– 30 aastat). Projekti eesmärk on soodustada kultuuridevahelisi suhteid, vastastikust toetust ja pagulaste iseseisvumist. Projekt toetab pagulasi, kes lahkuvad vastuvõtusüsteemist, nende ligipääsu inimväärsetele eluasemelahendustele, teabe saamist ja isiklike võrgustike arendamist. Selleks pakub spetsiaalne kontor paindlikke ajagraafikuid ja majanduslikku tuge kommunaalteenuste eest maksmisel. Projektis osalejad osalevad ka igakuistel grupi- ja üks-ühele kohtumistel. Juhtumikorraldajad on seotud korteri haldamisega ja nende pidev kohalolek aitab parandada suhteid osalejatega ja tuvastada võimalikke takistusi. Tandem on uuenduslik lahendus, mis aitab tegeleda takistustega, millega pagulased puutuvad kokku eluasemelahenduste leidmisel ja isiklike suhete loomisel vastuvõtvas riigis.

Itaalias on rahvusvaheline projekt SiforREF, mida rakendab Bologna omavalitsuse avalik-õiguslik isikuteenuste ettevõtte (ASP), mille eesmärk on võidelda pagulaste marginaliseerumise ohuga pärast vastuvõtuetaapi. Projekt julgustab poliitikakujundajaid, sidusrühmi, kohalikke institutsioone ja abisaajaid osalema pagulaste lõimumisprotsessides. Teavet lõimumisvajaduste ja kohalike ressursside kohta kogutakse konsultatsioonide kaudu (küsimustikud, struktureeritud intervjuud, teemarühmad), millesse kaasatakse pagulaste ja rändajate ühendusi. Seejärel korraldab ASP mitmeid seminare ja kogukonna laboreid neljal teemal (kodu, sotsialiseerumine, töö ja mõjuvõimu suurendamine), et laiendada pagulaste isiklike võrgustikke ja edendada juurdepääsu teabele. Loodud on spetsiaalne WhatsAppi number ja e-posti aadress, et hoida inimestega kontakti ja muuta tegevused juurdepääsetavamaks. Pagulastel on võimalus kirjutada sõnumeid ja küsida teavet (nt labori asukohad ja kellaajad) kõigis keeltes. Tegevuste ajakava tehakse kättesaadavaks nii pagulastele kui ka alalistele elanikele.



## KULTUURIDEVAHELINE PÄDEVUS

Rootsis on Botkyrka omavalitsus välja töötanud pilootprojekti UNESCO LUCS pagulaste mitmekultuuriliseks vastuvõtmiseks. Projekti tulemused näitavad, et mitmekultuuriline vastuvõtt luuakse nii pagulaste ja uute saabujatega kohtumisel kui ka struktuursel organisatsioonilisel tasandil.

Ungaris lõi Kesk-Euroopa Ülikool avatud õppe algatuse (OLive), mis toimub mitmes Euroopa riigis koostöös teiste ülikoolidega ja pakub täis- või osalise koormusega haridusprogramme, mille eesmärk on edendada pagulaste juurdepääsu kõrgharidusele. OLive'i eesmärk ei ole mitte ainult pakkuda akadeemilisi oskusi ja ainelisi pädevusi, vaid ka edendada akadeemilistes tingimustes vajaliku keeleoskuse arendamist. Lisaks aitab OLive pagulasüliõpilastel arendada suhtlemis- ja karjäärioskusi, et täiendada nende akadeemilist ettevalmistust.

Saksamaal korraldab Heilbronn piirkond vabatahtlike või tasustatud lapsevanematest mentorite haldamist koolides, et parendada dialoogi ja koostööd koolide ja sisserändajatest lapsevanemate vahel. Piirkond otsib inimesi, kes räägiksid saksa keelt ja mõnda muud keelt ning kes saaksid informeerida sisserändajatest lapsevanemaid koolisüsteemi osas. Seejärel saadetakse mentorid koolidesse ja lasteaedadesse, kes vajavad nende teenuseid, ning mentoritele hüvitatakse projektiga seotud kulud.



## PIDEV KOHANEMINE MITMEKESISE ÜHISKONNA VAJADUSTEGA

Poolas läbiviidava pilootprojektiga Welcome Home püütakse hõlbustada pagulaste juurdepääsu eluasemele, kuna üürid eraturul on kõrged ning sotsiaaleluasemete ootejärjekorrad pikad. Selleks sõlmib organisatsioon kõigepealt pikaajalised (2+ aastat) üürilepingud üürileandjatega turuhinnaga ja seejärel loovutab korterid turuhinnast madalama hinnaga pagulaste peredele, keda ohustab kodutus. Nendes korterites elamise ajal osalevad pered kohandatud lõimumisprogrammis, mis hõlmab keeleõpet, tööturul osalemise toetust, kultuuridevahelist mentorlust, jne. Kuna pered muutuvad järjest rohkem isemajandavaks, suureneb üür järk-järgult, kuni nad saavad maksta turuhinda.

Poolas vastutavad perede abistamise keskused maakonna tasandil pagulastele rahaliste hüvitiste maksmise kui ka mitterahalise abi pakkumise eest. Mõned kõige aktiivsemad pereabikeskused pakuvad lisategevusi, et anda pagulastele nende vajadustele vastavat tuge. Näiteks Varssavi pereabikeskuse rakendatav programm „Witek“ pakub lisatoetust valitud peredele pärast pagulaste üheaastase individuaalse lõimumisprogrammi läbimist. Veel üks huvitav algatus on „Lõimumine iseseisvuse saavutamiseks“, mis pakub tasuta spetsialistide konsultatsioone ja abi töökoha otsimisel, üürikorteri leidmisel ja ühenduse võtmisel haridusasutuste, sotsiaalhoolekandekeskuste ja tervishoiuasutustega.



## LISATEAVE: KASULIKUD MATERJALID, VIITED

---

Bamberg K.; Nicoletti R., Lajili-Djalai F., Ganzerla S., „Linnad ja rändajad. Lõimivate linnade harta rakendamine“, EuroCities, 2020

*Käesolevas aruandes kirjeldatakse linnade lõimumismeetmeid ja tuuakse välja rändajate lõimimise peamised suundumused kõigis linnades.*

---

Euroopa Nõukogu, „Kaasava lõimumise strateegiate poliitikalabor: ühtse mudeli suunas“, 2019

*Käesolevas dokumendis kirjeldatakse üldpõhimõtteid, mis peaksid toetama kaasavaid lõimumisstrateegiaid ning mis tulenevad Euroopa Nõukogu liikmesriikide standarditest ja väärtustest. See kirjeldab ka loogilist raamistikku, mis tagab, et lõimumisstrateegial on fookus ja et see on tõenditel põhinev ja tõhus.*

Euroopa Nõukogu, „Kultuuridevaheline linn samm-sammult – praktiline juhend kultuuridevahelise lõimumise linnamudeli rakendamise kohta“, 2014

*Käesolevas juhendis antakse lühiülevaade kultuuridevahelise lõimumise kontseptsioonist, antakse nõu sammude ja meetmete kohta, mis võiksid aidata linnadel arendada kultuuridevahelist strateegiat, ning näitlikustatakse selle strateegia elemente analüütiliste küsimuste, soovitude ja tavade näidetega erinevatest linnadest nii Euroopas kui mujal maailmas.*

---

Üleeuroopalise integratsiooniteemalise veebilehe (EWSI) toimetusemeeskond, „Millised meetmed on kehtestatud rändajate ja pagulaste jätkusuutliku lõimumise tagamiseks Euroopas?“ Euroopa integratsiooni veebileht, 2020.

*EWSI toimetusemeeskond uuris mitmeid jätkusuutliku lõimumise näitajaid kõigis ELi liikmesriikides ja Ühendkuningriigis ning vaadeldi konkreetsete*

*poliitikasuundade või meetmete olemasolu või kättesaadavust pagulaste jaoks.*

---

Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD), „Finantsharidus ning pagulaste ja rändajate jätkusuutlik lõimimine. Vastused pagulaskriisile“, 2016

*Käesolevas aruandes vaadeldakse, kuidas finantsharidus saab aidata kaasa pikaajalisemale poliitikale, mille eesmärk on hõlbustada pagulaste lõimimist kriisijärgses stsenaariumis.*

---

UNHCR, „Tegevussuunised vastutuskohustuse kohta mõjutatud elanikkonna ees (AAP)“, 2020

*UNHCRi aruandes antakse juhiseid selle kohta, kuidas rakendada vastutuskohustust mõjutatud elanikkonna ees (AAP), mida kirjeldatakse järgmiselt: „kohustus kaasata tahtlikult ja süstemaatiliselt*

*abi vajavate inimeste poolt väljendatud vajadused, mured ja seisukohad kogu nende mitmekesisuses; ning olla vastutav organisatsiooniliste otsuste ja personalimeetmete eest kõigis kaitse- ja abiprogrammide ja lahendustega seotud sekkumistes ja programmides“.*

---

UNHCR, „ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti töövahend operatsioonide osalushindamiseks“, 2006

*UNHCRi töövahendis visandatakse rida samme, mida tuleb järgida pagulaste või teiste probleemsete isikute osalushindamisel. Osalushindamist kirjeldatakse kui protsessi, mille käigus luuakse usalduslikke suhteid igas vanuses ja taustaga pagulastest naiste ja meestega, edendades struktureeritud dialoogi kaudu nende sisulist osalemist.*

## 5.4 KAASAKE ABISAAJAID PROTSESSIDESSE

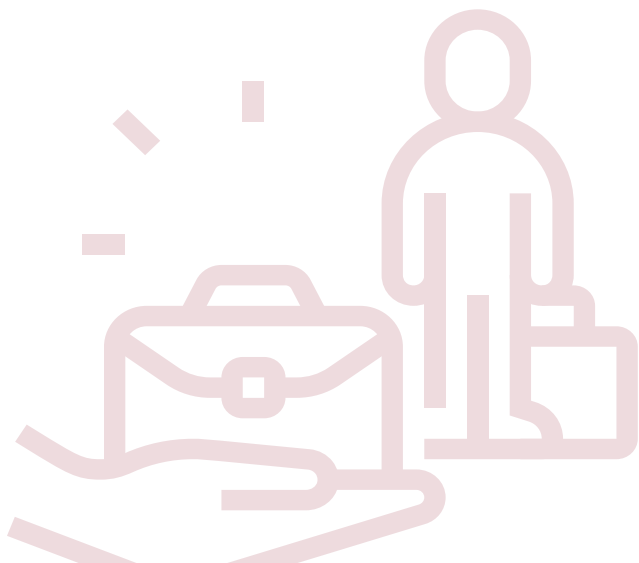
### Kaasake abisaajaid tegevuste kavandamisse, rakendamisse ja hindamisse ning väärtustage nende tagasisidet

Pagulaste kaasamine neile osutatavate teenuste kavandamisse, rakendamisse, järelvalvesse ja hindamisse on lõimumise tervikliku lähenemisviisi oluline osa. See tagab, et nende kui esmaste sidusrühmade huvid ja arusaamad, vajadused ja oskused kajastuvad süstemaatiliselt, ning suurendab ka pagulaste osalust ja isevastutust. Lisaks tugevdab see suhteid asjaomaste ametiasutustega ja suurendab sidusrühmade usaldusväarsust pagulaste suhtes, keda julgustatakse osalema aktiivselt otsustusprotsessis rohkem kui üksnes teenuste saajatena. Seda konsultatsiooni- ja osalemisprotsessi tuleb laiendada projektide tasandilt poliitilisele tasandile, et tagada pagulaste vajaduste rahuldamine.

Selleks peaksid olema kättesaadavad erinevad viisid ja protseduurid, et tõhusalt tegeleda inimestega, kellel on erinev riigis viibimise kestus, sotsiaalne kapital ja elamisloob, ning kes on keele ja kodakondsuse omandamise eri etappides.

#### PAGULASTE KAASAMISE EELISED

- Teadlikumad otsused, mis põhinevad pagulaste vihetel, teadmistel ja oskustel;
- struktureeritud suhted erinevate pagulasrühmadega, mis võimaldavad tegeleda vanusest, soost ja mitmekesisusest tulenevate võimalike tõrjutuse riskidega;
- pagulaste lõimumisvajaduste parem mõistmine;
- lõimumisega seotud takistuste ja põhjuste, millega ümberasustatud inimesed ja vastuvõtavad kogukonnad kokku puutuvad, parem mõistmine;
- tulemuslikumad ja tõhusamad programmid ja teenused;
- töötajate töötulemuste, kohalike omavalitsuste töö ja teenuste osutamisega seotud rahulolu taseme täpsem hindamine;
- kohalike omavalitsuste ja teenuseosutajate suurem vastutus ja läbipaistvus nii pagulaste kui ka rahastajate ees;
- pagulaste parem enesehinnang, suurenenud enesekindlus ja kontrollitunne;
- pagulaste parem sotsiaalne kaasatus ja omavaheline solidaarsus.





## EDUTEGURID: HEADE TAVADE SAAVUTAMISE KRITEERIUMID



**Esindatavus:** kaasake eri soost, vanuserühmadest, rahvustest ja muid mitmekesisuse kriteeriume esindavatest rühmadest (nt erinev puue, haridustase) pagulasi lõimumisteenuste arendamisse ja väljatöötamise ja konsulteerige nendega, et tagada kõigi vaatepunktide võrdne esindatus.



**Järjepidevus:** kavandage lõimumisprotsessi pikaajalisest perspektiivist lähtuvalt, mitte ühekordse tegevusena; korraldage konsultatsioone korrapärase tegevusena ja jagage abisaajatele vajalikku teavet.



**Isevastutus ja pühendumus:** suurendage usaldust ja selgitage konsultatsiooniprotsessis osalemise eeliseid, lähenedes pagulastele kui ekspertidele, mitte passiivsetele teenusesaajatele.



**Ligipääsetav teabevahetus:** korraldage konsultatsioone keeles ja vormingus, millega pagulased tunnevad end mugavalt ja mis võimaldavad esinduslikku osalemist.



**Protsessi kättesaadavus:** võimaldage pagulastel osaleda konsultatsiooniprotsessis, pakkudes neile materiaalseid ja organisatsioonilisi tingimusi, mis võimaldavad neil osaleda.





## TEENUSEOSUTAJATE KONTROLLNIMEKIRI PAGULASTE KAASAMISEKS

Järgnevas kontrollnimekirjas tuuakse samm-sammult välja tegurid, mis aitavad organisatsioonidel kavandada ja kindlaks teha kõik pagulaste kaasamiseks vajalikud ülesanded.



Enne konsultatsiooniprotsessi alustamist **koguge kättesaadavat asjakohast teavet ja andmeid** pagulaste ja nende lõimimise kohta.



**Kaardistage pagulaste asukoht ja vajadused**, tehke kindlaks haavatavad ja mitmekesised sotsiaalsed rühmad.



**Analüüsige** kogu projektitsükli jooksul kogutud **andmeid**.



**Arutage projekti eelarve koostamisel rahastajatega**, kui oluline on soodustada pagulaste ja kultuurivahendajate osalemist.



**Kaasake pagulased** algatuste ühisesse **kavandamisse ja rakendamisse**.



**Pakkuge kulude hüvitamist või transpordihüvitist pagulastele**, kes soovivad teie teenuseid kasutada, kuid kellel on suured rahalised raskused.



**Pakkuge konsultatsioonide ajal lastehoiuteenuseid pagulastele** (eriti naistele), kellel on pered ja kellel seetõttu ei ole aega täiendavates projektides osalemiseks.



**Võtke kasutusele kergesti mõistetav keel/keeled ja vormingud**, kui edastate pagulastele projektide ja programmide alast infot.



Pärast teenuse osutamist **küsi teenuse saajatelt tagasisidet**; tagasiside võib olla seotud näiteks sooviga muuta teie organisatsiooni kontaktisikut (sotsiaalteenuste osutajad vabaihendused, jne) või selgitada mitterahuldava otsuse põhjuseid (kohalikud või piirkondlikud omavalitsused/asutused).



**Jagage pagulastega tagasisideküsitlusi** vähemalt kaks korda aastas, et koguda tagasisidet oma teenuste kohta.



**Vaadake tagasiside läbi** ja võtke meetmeid oma tegevuse järkjärguliseks parendamiseks vastavalt saadud märkustele.



**Kaasake pagulasi sotsiaaluuringutesse** kaasautorite, konsultantide, kaasuurijate ja intervjuerijatena.



**Tunnustage pagulaste õigust väljendada oma arvamust** teie teenuse kvaliteedi kohta ja **pakkuge ohutuid kohti, kus saab tagasisidet anda**. Näiteks võivad pagulased paluda kohtumist konkreetset teenust osutava üksuse töötaja või selle juhiga.



Tagage pagulastele tagasiside andmise mehhanismid, teavitades neid süsteemselt sellest, kuidas nende panust on kasutatud lõimumisalgatuste kavandamiseks, parendamiseks või tõhustamiseks ning kuidas lõplikud/parendatud teenused välja näevad.



## KONKREETNE KONTROLLNIMEKIRI KOHALIKELE OMAVALITSUSTELE PAGULASTE KAASAMISEKS

Kohalikel omavalitsustel on pagulaste lõimimisel oluline roll ning nad vajavad konkreetseid suuniseid selle kohta, kuidas neid oma töösse ja teenustesse kaasata. Selles kontrollnimekirjas tuuakse välja kohalike omavalitsuste jaoks olulised punktid, et edendada kaasavat lähenemisviisi teenuste korraldamisel ja pakkumisel.



**Edendage rändajate või pagulaste esindatust** piirkondlikes ja kohalikes kogudes, parlamentides ja muudes otsustusorganites, et kajastuks nende tegelik osakaal elanikkonna hulgas.



**Kaasake pagulasi ja rändajaid osalusotsuste tegemisse kohalikul tasandil** (kodanike foorumid, konsultatsiooniprotsessid, naabruskonna areng, jne).



**Looge kohalikul tasandil sõltumatuid nõuandeorganeid**, et esindada pagulaste ja rändajate vajadusi ja huve.



**Andke sotsiaalseid võimalusi tutvustavates tegevustes teavet ühiskondlikus ja poliitilises elus osalemise kohta.**



Kui teenuseid osutavad välised partnerid, **lisage nende teenuste osutamise ühe tingimusena eriklausel pagulaste sotsiaalse kaasamise kohta.**





## NÄITED PAGULASI KAASAVATE KOHALIKE OMAVALITSUSTE HEADEST TAVADEST



### ESINDATAVUS

Konsultatsioonide läbiviimiseks vajalike kohtade ja võimaluste loomine on esimene samm pagulastega tõhusa koostöö suunas. Itaalias muutis Ravenna provints kohaliku omavalitsuse seadustikku, et tunnustada Kultuuridevahelise Lõimumise Võrgustikku ametliku koostööpartnerina. Kõiki kodanikke, eelkõige rändajaid ja pagulasi, kutsutakse üles ühinema Kultuuridevahelise Lõimumise Võrgustikuga.

Veel üks Ravenna provintsi poolt vastu võetud pagulaste kaasamise strateegia on olnud teemarühmade loomine ja maailmakohvikute korraldamine. Need meetmed võeti kasutusse, et koguda teavet võimalike lõimumistõkete olemasolu kohta. Teemarühma loomisel tuleb tähelepanu pöörata keeleoskusele: kõik osalejad peavad rääkima sama keelt või vähemalt peavad nad valdama keelt piisavalt ladiusalt. Osalejad ei peaks suhtlema ainult korraldajatega, vaid ka omavahel. Samuti tuleks jätta võimalus lisasuhtluseks pärast arutelu, et vastata osalejate küsimustele ja pakkuda neile individuaalset psühholoogilist või tehnilist tuge.



### KÄTTESAADAV TEABEVAHETUS

Norras korraldab mitmekesisuse eest vastutav [Oslo aselinnapea](#) iganädalasi digikohtumisi vähemuspõhiste vabaihenduste esindajatega, et saada olukorrast paremini aru, arutada vajadusi ja leppida kokku meetmetes, millega tagatakse, et kõik järgivad ohutusmeetmeid ja sotsiaalse distantsi hoidmise eeskirju. Oslo on loonud veebipõhise teabelehe erinevates keeltes. Omavalitsus on toetanud ka vabaihendusi, kes töötavad haavatavate vähemusrühmadega, pakkudes neile konkreetseid infoplakateid ja sotsiaalmeediakampaaniate korraldamist. Lisaks on olemas infoplakatid kauplustes, mošeedes ja kirikutes ning muudes rajatistes, et tagada ajakohase ja korrektse teabe jõudmine kõigi elanikeni. Võeti erimeetmeid tagamaks, et teave ja toetus jõuaksid ka romade kogukonna ja dokumentideta rändajateni.



## ISEVASTUTUS JA PÜHENDUMUS

Soomes on Etniliste Suhete Nõuandekogu (ETNO) hea näide sisserändajate, pagulaste ja etniliste vähemuste kaasamisest ametlikku konsultatsiooniprotsessi. Tegemist on lõimumise, sisserändajate ja etniliste vähemuste küsimustega tegelevate ekspertide ametliku võrgustikuga. See koosneb riiklikust nõuandekogust ja seitsmest piirkondlikust komiteest, mis valitakse iga nelja aasta tagant. ETNOsse kuulub 300 liiget, kes esindavad kodanikuühiskonna organisatsioone, sisserändajate ja mitmekultuurilisi ühendusi, etniliste ja usuvähemuste ühendusi, erakondi, tööturuorganisatsioone, ministeeriumeid, piirkondlikke ametiasutusi ja omavalitsusi.

Maltal lõi Teatru Salesjan süsteemi oma olemasolevate projektide kohta tagasiside andmiseks, et koguda Capcapcaplaqi projekti raames kogemusi ja tagasisidet seal osalenud naistelt. See hõlmab korrapäraseid konsultatsioone pagulastega, et võtta arvesse nende seisukohti ja arvamusi teenuste kvaliteedi kohta kogu programmi jooksul. Samuti kogutakse süstemaatiliselt tulemuslikkuse põhianimeid, et projekte jälgida ja analüüsida.

Poolas teatas Gdański linn Poola esimese immigrandinõukogu ametisse nimetamisest, et nõustada linnapead ja teisi kohalikke ametiasutusi rändajate ja pagulaste lõimumisega seotud küsimustes ja poliitikates. Sisserändajate esindamiseks kogu nende mitmekesisuses valitakse nõukokku vabatahtlikud, kellel on erinev taust, haridustase ja usulised veendumused. Vaatamata piiratud pädevustele ja oma eelarve puudumisele osutus see lahendus kasulikuks eelkõige COVID-19 pandeemia ajal, pakkudes vahetut teavet välismaalaste ja pagulaste vajaduste kohta.

Gdański Võrdse Kohtlemise Keskus on turvaline koht, kus saab esitada kaebusi diskrimineerimise kohta muu hulgas rahvuse, rassi või usutunnistuse alusel. Keskusel on seitse vastuvõtupunkti, mida juhivad mitmed erinevad vabaühendused, et peegeldada olukorra mitmekesisust.

2016. aastal töötas Varssavi raekoda välja „Aktiivse elaniku juhendi“, mis tõlgiti inglise, ukraina ja vietnami keelde. See pakkus välismaalastele võimalusi, olenemata nende õiguslikust seisundist, osaleda linna tegevuses (nt osaluseelarve ja kohalikud algatused).



## NÄITED PAGULASI KAASAVATE VABAÜHENDUSTE JA TEENUSEOSUTAJATE HEADEST TAVADEST



### PROTSESSI KÄTTESAADAVUS

Zeytinburnu valla Perekonna, Naiste ja Puuetega Inimeste Toetamise Keskus (AKDEM) Türgis viib piirkonnas läbi mitmesuguseid sotsiaalkaitse, elatusvahendite, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja koordineerimise programme pagulastele. AKDEM toimib omavalitsuses ebasoodsas olukorras olevate kogukondade kogukonnakeskuseks ja kasutab haavatavas olukorras olevate isikute suhtes terviklikku lähenemisviisi, olenemata isikute õiguslikust seisundist või kodakondsusest. Kooskõlas AKDEMi töövaldkonna ja kaasava lähenemisviisiga kaasatakse pagulasnaised ja -lapsed keskuse sotsiaalkaitseteenuste arendamisse ja mõjuvõimu suurendamise teenuste arendamisse. Naised osalevad tekstiilitöökodades ja türgi keele kursustel. Teenused on kättesaadavad mitmes keeles, sealhulgas Süüriast ja Afganistanist pärit pagulastele. Puudutatud isikud on pärit erineva taustaga kogukondadest.

Masoovia vojevoodkonna küsimustik on suunatud välismaalastele, kes seadustavad oma viibimist Poolas. See sisaldab küsimusi välismaalaste rahulolu kohta Masoovia vojevoodkonna teenustega.

Immigrantide Õiguste Kaitse Keskus tegutseb Immigrantide ja Sisserändajate Tugikeskuses (Centrum Wsparcia Imigrantów i Imigrantek) Gdańskis ning pakub abi sisserändajatele, kes on kogenud oma rahvuse tõttu ebavõrdset kohtlemist sellistes valdkondades nagu tööhõive, eluase, turvalisus, kool ja ametlikud küsimused.



### ESINDATAVUS

Poolas tegutseb väike rohujuuretasandi organisatsioon „Maa nimel“, mis tegeleb pagulaste lõimimisega ühes Poola pagulaskeskuses. Kõik nende meetmed võetakse kasutusele pagulastega konsulteerides. Pagulastest naiste mõjuvõimu suurendamiseks on loodud naiste kohtumisklubi, kus pagulased õpivad Poola naistelt käsitööd. Tulevikus plaanitakse luua sotsiaalne ettevõtte, kus pagulasnaised loovad ja müüvad oma käsitööd, muutudes seega rahaliselt iseseisvaks.

Somaalia Sihtasutus „(Foundation for Somalia“) on mitmekultuuriline organisatsioon, mis on avatud kõigile rändajatele sõltumata rahvusest või usutunnistusest ning mida juhivad nii eri rahvustest rändajad kui ka poolakad. Nad korraldavad erinevaid projekte, tehes tihedat koostööd pagulastega: 1) „Mitte midagi meie jaoks ilma nende vajaduste osas ja lahenduste pakkumine nende probleemidele; 2) Sisserändajate Kultuuridevaheline Inkubaator toetab välismaalasi oma organisatsioonide loomisel ja juhtimisel; 3) Ettevõtluse ABC on põhjalik kursus ettevõtte alustamiseks ja juhtimiseks. Selle kursuse lõppedes saavad välismaalased täiendavat individuaalset toetust.



## LISATEAVE: KASULIKUD MATERJALID, VIITED

---

Rassismivastaste linnade Euroopa koalitsioon, „[ECCARi 10 punkti linnade võrdõiguslikkust edendava rassismivastase poliitika töövahendite osas](#)“, 2017

*Võrdõiguslikkuse töövahend on käsiraamat, millega toetatakse linnu rassismi ja rassilise diskrimineerimise vastu edukalt võitlevate kohalike poliitikameetmete rakendamisel või olemasolevate meetmete kohandamisel.*

---

SHARE võrgustiku veebiseminar, „[Osalemine ja koosloomine pagulaste ja rändajate lõimimiseks ELis](#)“, 15. detsember 2020

*SHARE võrgustik toob esile kümme peamist põhimõtet ja kaalutlust, kuidas rakendada pagulaste ja rändajate osas kaasavaid ja koosloomise lähenemisviise.*

---

Torfa M., „[Pagulaste juhitud organisatsioonid Euroopas: poliitilised panused, võimalused ja väljakutsed](#)“, Euroopa Pögenike ja Pagulaste Nõukogu (ECRE) töödokument, 2019

*Käesolevas dokumendis hinnatakse, kas pagulaste juhitud organisatsioonid saavad positiivselt kaasa aidata pagulasküsimustele poliitiliste ja praktiliste lahenduste leidmisel ning miks nad ei ole praktiliselt kaasatud varjupaiga- ja lõimumispoliitika/-tavade väljatöötamisse, hindamisse ja arutellu ELi tasandil.*

---

UNHCR, „[Turvatumad ja tugevamad: pagulastest naiste kogemused Ühendkuningriigis](#)“, 2020

*Käesolevas aruandes esitatakse Ühendkuningriigi valitsuse ümberasustamiskavade alusel Ühendkuningriiki ümberasustatud pagulastest naiste kaitse ja lõimumise olukorra osalushindamise tulemused.*

UNHCR, „[UNHCRi töövahend operatsioonide osalushindamiseks](#)“, 2006

*Selles UNHCRi töövahendis visandatakse rida samme, mida tuleb järgida pagulaste või teiste probleemsete isikute osalushindamisel. Osalushindamist kirjeldatakse kui protsessi, mille käigus luuakse usalduslikke suhteid igas vanuses ja taustaga pagulastest naiste ja meestega, edendades struktureeritud dialoogi kaudu nende sisulist osalemist.*

---

ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, „[Pagulaste parema kaitse ELis ja kogu maailmas: ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti ettepanekud usalduse taastamiseks parema juhtimise, partnerluse ja solidaarsuse kaudu](#)“, 2016.

*Käesolevas dokumendis esitatakse visioon ELi tervikliku tulevase varjupaiga- ja pagulaspoliitika saavutamiseks nii selle sise- kui ka välismõõtmel, et hõlbustada kogu ELi hõlmava sidusa korra väljatöötamist rände tõhusaks käsitlemiseks ja sellele reageerimiseks.*

---

## 5.5 KASAKE KOHALIKKE KOGUKONDI JA TOETAGE VABATAHTLIKKU TEGEVUST

### KOONDAGE VASTUVÕTVA KOGUKONNA RESSURSID NING EDENDAGE USALDUSE TEKKIMIST JA POSITIIVSET ENESEMÄÄRATLEMIST

Kohaliku kogukonna kaasamine on tervikliku lähenemisviisi oluline osa. Lõimumine on kahesuunaline protsess, mis nõuab vastuvõtva ühiskonna poolset toetust ja selle aktiivset rolli. Lõimimise praktikud peaksid edendama kohalike kodanike rolli ja rõhutama nende vastutust ning julgustama kodanikualgatusi. Üldeesmärk on edendada tervitavat sotsiaalset kliimat, mis on vaba ksenofoobiast ja diskrimineerimisest. Üks peamisi võimalusi kohalike omavalitsuste ja teenuseosutajate jaoks selle eesmärgi saavutamiseks on toetada vabatahtliku tegevuse algatusi pagulaste lõimimisel.

Vabatahtlik tegevus aitab lõimumisele oluliselt kaasa, arendades pagulaste ja rändajate oskusi ja isiklike võrgustikke ning täiendades (ja paljudes kohtades asendades) riiklikke lõimumispoliitikaid. Sellised algatused aitavad tugevdada sotsiaalset, majanduslikku ja kultuurilist lõimumist kohaliku keele ja kultuuri ning individuaalse toe pakkumise kaudu. Need on olulised saabumise- ja vastuvõtuetaapis, kus nende läbi aidatakse kaasa peavarju pakkumisele ja esmasele olukorra tutvustamisele, samuti pikaajalise kaasamise toetamisele.



#### VABATAHTLIKU TEGEVUSE TOETAMISE EELISED

- Vabatahtlik tegevus on sageli kättesaadavam ja uuenduslikum kui kehtestatud lõimumisprogrammid;
- vabatahtlike tegevusi on lihtne piloteerida ja rakendada inimestevahelistes tegevustes osalevate praktikute suurema mitmekesisuse kaudu;
- vabatahtlike ja kohalike elanike töökogemus ja teadmised oma piirkonnast võivad tuua kasu tervele kogukonnale;
- vabatahtlikku tegevust iseloomustavad kiired, paindlikud ja koostööpõhised käivitamise struktuurid, mis võimaldavad alt-üles algatusi ja virtuaalset osalemist;
- kodanike osalusel ja rahvahankel põhinevad lahendused;
- kasutatakse erasektori sotsiaalvõrgustikke ja uut tehnoloogiat, sealhulgas regulaarselt kasutatavaid rakendusi ja veebiplatvorme;
- teabe parem nähtavus ja ulatus, kuna suhtlemisele pööratakse rohkem tähelepanu kui paljudes ametlikes lõimumisprogrammides.

## EDUTEGURID: HEADE TAVADE SAAVUTAMISE KRITEERIUMID



**Individaalne ja pidev toetus:** hõlbustage pikaajalist sotsiaalset kaasatust pideva individuaalse/vastastikuse mentorluse kaudu, mis võimaldab usalduse ja pikaajaliste suhete loomist.



**Mitmesuguste tugimudelite kasutamine:** kasutage ja kombineerige sihipäraselt kõiki vabatahtliku tegevuse vorme, sealhulgas mentorlust, mis puudutab vaba aja veetmist, haridust, tööhõivet, perekondlikke küsimusi ja bürokraatiat.



**Kõigi asjaosaliste kultuuridevahelise pädevuse edendamine:** kavandage tegevusi, mis tugevdavad nii vabatahtlike kui ka abisaajate kultuuridevahelisi oskusi ja mõistmist.



**Juba kohanenud sisserändajate kaasamine:** kaasake varem saabunud pagulasi ja rändetaustaga elanikke vabatahtlikes tegevustes sillaehitajatena ja kultuuridevahelise pädevuse allikatena.



**Siduge toetuse saamine teadlikkuse suurendamisega:** parandage avalikku arvamust lõimumisest ja edendage „tervitavat kultuuri“, tugevdades vabatahtlikku tegevust kodanikuühiskonnas ning rõhutades pagulaste ja rändajate kogukonnaelus osalemise tähtsust.



**Tagage vabatahtlike panuse täpne vastavus pagulaste konkreetsetele vajadustele:** kasutage veebipõhiseid sobitamisvahendeid ja vabatahtliku tegevuse andmebaase, et süstemaatiliselt siduda vabatahtliku tegevuse pakkujad ja abitegevused.



**Aja ja koha tagamine vastavalt vajadustele:** looge tegevusi, mis toimuvad vabal ajal (nädalavahetused, õhtud) ja abisaajate naabruskonnas või nende vastuvõtukeskuste läheduses, kus abisaajad elavad.



## VABATAHTLIKE ALGATUSTE EDENDAMISE KONTROLLNIMEKIRI

Järgnevas kontrollnimekirjas tuuakse samm-sammult välja tegurid, mis aitavad organisatsioonidel kavandada ja teha kindlaks vabatahtlike algatuste edendamiseks vajalikud ülesanded.



**Koolitage vabatahtlikke mentoreid, koordineerige nende tegevusi** ning viige nad kokku nende kohalikus piirkonnas elavate pagulaste ja rändajatega, kellel on sama elukutse või huvid.



**Keskenduge õppimisele suunatud algatustele**, mille eesmärk on edendada keele omandamist ning juurdepääsu kutse- ja kõrgharidusele, ning püüdke luua väljakujunenud lõimumispoliitika kaudu programme, mis täiendaks keeleõpet ja sotsiaalse elu tutvustamist.



**Pakkuge** hariduse omandamiseks **vastastikust tuge**, eelkõige selleks, et aidata õpilasi kodutöödel, eksamitel ja üleminekul koolist tööle.



**Edendage kombineeritud õppe ning kultuuri- ja vaba aja veetmise tegevusi**, mis põhinevad vabatahtlike, pagulaste ja rändajate talentidel ja huvidel, sealhulgas toiduvalmistamine, sport, kunst ja käsitöö, et aktiveerida pagulaste ja rändajate sotsiaalseid ja kultuurilisi ressursse ning edendada kultuuridevahelist õppimist.



**Edendage tööhõive ja (füüsilisest isikust) ettevõtjana tegutsemise mentorluskkeeme**, keskendudes nt noorte täiskasvanute ja naiste motivatsioonile, eeskujudele, ametialastele kontaktidele, nn pehmetele oskustele ja konkreetsetele vajadustele.



**Edendage perenõustamise kavasisid**, et taasluua peresidemeid eraldatud perede ja üksi elavate laste vahel; pakkuge emotsionaalset tuge ja juhiseid, kuidas tunda end vastuvõetuna, samuti pakkuge saatjata alaealistele õigusliku esindamise teenuseid.



**Edendage tegevusi, mis aitavad uusi tulijaid bürokratlikes registreerimise ja ümberasumise protsessides**, kaasates vabatahtlikke, kes on teadlikud sellest, kuidas orienteeruda asjaomastes riiklikes ja kohalikes teenistustes, et vastata uusasukate individuaalsetele vajadustele ja huvidele.



**Kasutage ära veebipõhiste teabe-, suunamis- ja tõlkevahendite potentsiaali.**



**Väljendage toetust, sekkuge avalikku arutellu ning saage rohkem avalikkuse ja meedia tähelepanu.** Kasutage avalikke kampaaniaid, et tuua kokku uusasukad ja nende kohalikud naabrid, et võidelda kuulujuttude vastu ning soodustada heakskiidu ja usalduse teket ja valmisolekut aidata.



## VABATAHTLIKU TEGEVUSE TOETAMISE HEAD TAVAD



### INDIVIDUAALNE JA PIDEV TOETUS

Soomes on organisatsioon Womento pakkunud alates 2012. aastast haritud sissereändajatest naistele vastastikuse toe teenust. Selleks leiavad Womento ametnikud mentori sissereändajatest naisele, kellega sissereändaja saab arutada Soome töökultuuri teemadel, praktiseerida tema erialaga seotud soome keele sõnavara või tegeleda taotluste ja CVde kirjutamisega. Iga paar töötab individuaalselt ja teenus on tasuta.

Serbias tegutseb pilootprojekt „Pagulaselt pagulasele“ (R4R), mida Belgradi Inimõiguste Keskus on rakendanud alates 2021. aasta aprillist partnerluses UNHCRi Serbia bürooga. R4R hõlmab kogemuste vahetamist pagulaste vahel, kes on riigis juba pikka aega elanud, ning pagulaste ja varjupaigataotlejate vahel, kes vajavad Serbia ühiskonda lõimumiseks täiendavat toetust. Pagulasabilised saavad aidata sarnases olukorras olevatel inimestel lõimuda ja end kõige tõhusamal viisil oma õiguste ja kohustustega kurssi viia. Nad saavad võimestada teisi pagulasi, jagades oma isiklike kogemusi ning mitmesuguseid oskusi ja teadmisi, mis on Serbias uue elu alustamiseks hädavajalikud.



### MITMESUGUSTE TUGIMUDELITE KASUTAMINE

Soomes tegutseb riiklik võrgustik „Loeme koos“, mis on alates 2004. aastast edendanud Soome sissereännanud naiste ja tütarlaste kirjaoskust ja teadmisi ning julgustanud neid lõimuma Soome ühiskonda. Õpirühmad kohtuvad kord nädalas ja kohtumine kestab kaks tundi. Võrgustik korraldab ka seminare ja õpikodasid ning avaldab õppematerjale.



### TOETUSE SIDUMINE TEADLIKKUSE SUURENDAMISEGA

Eestis suutsid Salliva Eesti kontserdid meelitada ligi rohkelt kuulajaid ja need seoti avalike aruteludega suurtes meediakanalites. Eesmärk oli anda pagulaskriisile inimlik nägu ja tõsta teadlikkust pagulaste olukorrast. Pagulasmuusikute ja -esinejate otsene kaasamine ja nende nähtavuse suurendamine olnud paljude kultuuripõhiste algatuste põhielemendiks.



## VABATAHTLIKE PANUSE TÄPNE SOBITAMINE PAGULASTE KONKREETSETE VAJADUSTEGA

Soomes loodi kohaliku algatusena mitmekeelne rakendus (näide: „[Vali oma tulevik](#)“ rakendus pakub rändajatele lihtsat ja kiiret mobiilset teenust, et avastada oma uus kodulinn, leida huvitavaid üritusi ja kohtuda inimestega); start-up ettevõtte [Funzi](#) pakub varjupaigataotlejatele õppepaketi rakendust, saates usaldusväärset teavet mobiiltelefoni kasutajatele ja hõlbustades nende lõimumist Soomes.

Soomes on programm „[Startup Refugees](#)“ toetanud sadu sisserändajaid ja põgenikke, et nad järgiksid oma unistust ettevõtjaks saamisest. Programmi eesotsas on tuntud ettevõtjad. Võrgustikku kuulub 300 äriettevõtte, avaliku sektori ja vabaühenduste partnerit, ning seda toetab 300 vabatahtlikku, kes kaardistavad ettevõtlusoskusi vastuvõtukeskustes, leiavad mentoreid ja organiseerivad äriinkubaatoreid.



## KÕIGI ASJAOSALISTE KULTUURIDEVAHELISE PÄDEVUSE EDENDAMINE

Saksamaal lõi [Kironi Ülikool](#) veebipõhise õppeplatvormi pagulastele kogu maailmas ja alateenindatud kogukondadele Lähis-Idas. 1500 üliõpilast on registreerunud kaheaastastele veebipõhiste õppeprogrammidele infotehnoloogias, inseneriteaduses, äri- ja majandusteadustes ning sotsiaalteadustes. Õpilased aitavad üksteist veebipõhiselt ja kohtuvad uurimisrühmadega ning kui nad läbivad esimese veebipõhise etapi, saavad nad valida 22 partnerülikooli õppeprogrammi vahel.

## LISATEAVE: KASULIKUD MATERJALID, VIITED

---

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee brošüür „Kuidas aitavad kodanikuühiskonna organisatsioonid pagulasi ja rändajaid ELis: Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 2016. aasta kodanikuühiskonna auhinna edukad kogemused ja paljutöötavad tavad,“ 2017

*Käesolevas väljaandes antakse üldine ülevaade kodanikuühiskonna algatustest pagulaste ja rändajate edukaks lõimimiseks ELis.*

---

Üleeuroopalise integratsiooniteemalise veebilehe (EWSI) toimetusmeeskond, „Võrdlev analüüs: vabatahtlikud ja kodanikualgatused enne ja pärast 2015. aastat“, Euroopa integratsiooni veebileht, 2016

*Euroopa integratsiooni veebileht sisaldab analüüsi, sealhulgas riikide kaupa ülevaadet vabatahtlikest algatustest, mis on esile kerkinud kõigis ELi liikmesriikides. Kaardistatakse uusi*

*algatusi, võrreldakse neid väheste olemasolevate pikaajaliste algatustega ja analüüsitakse nende innovaativsust, väärtust ja võimalikku mõju lõimumisele.*

---

Sirius Network, „Mentorlus: mida saab toetada projektide abil, mida koolid saavutada ei suuda?“ 2014

*Selles ülevaates uuritakse mentorluse ja mentororganisatsioonide professionaalseks muutmise eeliseid ning seda, kuidas poliitikakujundajad saavad kavandada mentorlust ja muid hariduslikke tugiprojekte, et need oleksid lahutamatu osa haridusmaastikust. Samuti tuuakse näiteid edukatest mentorluskogemustest, mis keskenduvad rändajate laste varjatud talentide ja potentsiaali kasvatamisele.*

---

UNHCR „Ühendusepõhine lähenemisviis ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti operatsioonidele“, 2008

*UNHCRi käsiraamat on mõeldud töötajate toetamiseks kogukonnapõhise lähenemisviisi rakendamisel operatsioonides, et tagada haavatavate inimeste asetamine kõigi nende elu mõjutavate otsuste keskmesse.*

---

UNHCR, Rahvusvaheline Olümpiakomitee (IOC) ja organisatsioon Terre des hommes (TdH), „Spordikaitse programmi töövahend töötamiseks noortega sundrände olukordades“, 2018

*See spordikaitse töövahend on mõeldud Olympic Refugee Foundationi töö lihtsustamiseks ning seda saavad kasutada erinevad organisatsioonid ja sidusrühmad, et paremini mõista ja rakendada tõhusat spordikaitse programmi.*

---

Wolffhardt, A., Conte, C. & Huddleston,

T., „Pögenike lõimumise võrdlus Euroopas: riikliku lõimumise hindamismehhanismi võrdlev analüüs 14 ELi riigis,“ Varssavi/Brüssel, 2019

*Käesolevas aruandes esitatakse 14 ELi riigis kehtivate pagulaste lõimumise raamistike võrdlevatel näitajatel põhinev hinnang. Analüüs keskendub õiguslikele näitajatele, poliitikanäitajatele ja näitajatele, mis mõõdavad süvalaiendamist, poliitika koordineerimist, samuti jõupingutusi vastuvõtvas ühiskonnas osalemiseks ja sinna kaasamiseks.*

**Töötage välja strateegiad, mis eeldavad või kohustavad vastuvõtvat kogukonda aktiivselt**





## 5.6 PÖÖRAKE TÄHELEPANU TERVIKLIKULE LÕIMUMISTEGEVUSELE

Võtke ühendust ja koordineerige tegevusi teiste teenusepakkujatega ning täitke lüngad süsteemis

Terviklik lähenemisviis pagulaste lõimumisteenustele nõuab kogu valitsuse ja terve kogukonna poolset reageerimist. See hõlmab pidevat ja partnerlusel põhinevat koostööd kõigi asjaomaste osalejate, sealhulgas riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutuste, avalike teenuste pakujate, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna vahel. See tähendab ka lõimumise struktuurilist ja pikaajalist rahastamist ning juurdepääsu stabiilsele rahastamisele kohaliku tasandi ja kodanikuühiskonna organisatsioonide jaoks. Koostöö ja ühine poliitika elluviimine kannavad endas lubadust, et poliitikategevused on paremini suunatud, vastates selgemalt pagulaste vajadustele ja väljavaadetele.

Laiemast osalemisest tuleneva suurema legitiimsuse ning oma rolle täitvate kodanikuühiskonna ja kohalike/piirkondlike osalejate kaasamise tõttu võib poliitika muutuda jätkusuutlikumaks ja saavutada tugevama mõju. Vabaühendustel on võimalik aidata kaasa pagulaste jätkusuutlikule kaasamisele vastuvõtvasse kogukonda, saades aktiivset toetust avaliku sektori asutustelt.

### TERVIKLIKU LÄHENEMISVIISI RAKENDAMISE EELISED

- Stabiilsed ja pikaajalised mitut sidusrühma hõlmavad partnerlused eri valitsemistasanditel, mis annavad osalejatele võimaluse aidata kaasa pagulaste lõimumisprotsessile;
- lõimumist ja mitmekesistamist laiendatakse kõikidesse sellega seotud valdkondadesse, teenustesse ja poliitikakujundamise protsessidesse;
- kohalike ja piirkondlike omavalitsuste tegevuste koordineerimise tugevdamine pagulaste lõimimisel;
- parem koordineerimine kohalike ametiasutuste ning tööhõive-, tervishoiu-, eluaseme- ja haridusasutuste/-ametite/-teenuste osutajate vahel;
- kohalikele omavalitsustele, vabaühendustele ja mittetulunduslikele tugiorganisatsioonidele vahendite ja toetuse pidev pakkumine soodustab pagulaste jätkusuutlikku kaasamist.



## EDUTEGURID: HEADE TAVADE SAAVUTAMISE KRITEERIUMID



**Eri sidusrühmi kaasav mitmetasandiline strateegia:** töötage ühiselt välja terviklik lõimumisstrateegia, mis hõlmab piirkondlikke ja kohalikke omavalitsusi, teenuseosutajaid ja kodanikuühiskonda.



**Isevastutus ja osalemine:** vaadeldge lõimumist kui kahe-suunalist protsessi ja toetage vastuvõtva ühiskonna aktiivset rolli kohalike avalike poliitikate edukal elluviimisel.



**Vastuvõtva kogukonna kaasamine:** vaadeldge lõimumist kui kahe-suunalist protsessi ja toetage vastuvõtva ühiskonna aktiivset rolli kohalike avalike poliitikate edukal elluviimisel.



**Tagage struktuurse rahastamise olemasolu:** tagage pidevate, mitmekesiste ja piisavate vahendite olemasolu lõimumismeetmeteks, mis võimaldaksid tegevuste järjepidevust ja laiendamist. Paljudes riikides ja kontekstides tähendab see kohalike omavalitsuste, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja pagulaste juhitud organisatsioonide ligipääsu ELi rahalistele vahenditele.





## KONTROLLNIMEKIRI TEISTE TEENUSEPAKKUJATEGA ÜHENDUSE VÕTMISEKS JA TEGEVUSTE KOORDINEERIMISEKS NING SÜSTEEMI LÜNKADE TÄITMISEKS

Alljärgnevas kontrollnimekirjas tuuakse samm-sammult välja tegurid, mis aitavad organisatsioonidel kavandada ja teha kindlaks kõik ülesanded, mida on vaja teiste teenuseosutajatega ühenduse võtmiseks ja nendega tegevuste koordineerimiseks.



osalema ja milles võetakse arvesse abisaajaid.



**Töötage välja strateegiad, mis hõlmavad piirkondlikke asutusi, kohalikke omavalitsusi ja teenuseosutajaid**, et edendada pagulaste lõimumist. Tagage nende strateegiade rakendamiseks vajalikud vahendid.



**Kaasake mitmeid sidusrühmi**, et töötada ühiselt välja terviklikud lõimumis- ja kaasamisstrateegiad ning vaadake koostöös asjaomaste partneritega (kohalikud omavalitsused, vabaühendused, sotsiaalpartnerid, teadusuuringute teostajad, institutsioonid, jne) läbi toimingud, tegevused, teenused ja lõimumistulemused.



**Looge partnerlusi piirkondlikul tasandil**, et tagada nende pagulaste ja rändajate kaasamine ja lõimimine maapiirkondades, kes võivad olla kauguse, isoleerituse ja piiratud juurdepääsu tõttu sihipärastele teenustele haavatavamas olukorras.



**Julgustage vabatahtlikke algatusi**, mis täiendaksid riiklikke poliitikaid, rahastades selliste algatuste koordineerimist kõigil tasanditel ja kaasates need pagulastele pakutavatesse standardsetesse lõimumistegevustesse (lisateave: [5.5 Kohalike kogukondade kaasamine ja vabatahtliku tegevuse toetamine](#)).



**Toetage pagulaste osalemist** kodanikuühiskonna tegevustes, andes nii sihtotstarbelist teavet pagulaste õiguste ja võimaluste kohta selliste tegevustega ühinemiseks kui ka pakkudes organisatsioonidele vahendeid pagulasteni jõudmiseks.



**Looge pagulastega nõu pidamiseks konsultatsooniüksus**, kaasates pagulaste ühendusi või alaliste liikmetena valitud esindajaid, ning pakkuge vahendeid selliste üksuste loomiseks.

**Korraldage ja rahastage korrapäraseid kampaaniaid**, et teadvustada vastuvõtvale kogukonnale pagulaste



olukorda, võidelda diskrimineerimise vastu ning võtta sihikule eelarvamused ja väärarusaamad.



**Tagage** ELi rahalisi vahendeid haldava või välja maksva avaliku sektori asutusena kodanikuühiskonna organisatsioonidele ja kohalikele omavalitsustele **juurdepääs ELi rahalistele vahenditele**. Teavitage neid rahastamisvõimalustest ja kaasake neid partneritena asjaomaste fondide riiklikku programmitöö protsessi.



**Kasutage ELi või muid rahvusvahelisi rahalisi vahendeid strateegiliselt**, et täita lüngad toetussüsteemis, piloteerida ja testida uusi algatusi ning õppida olemasolevatest mudelitest ja kogemustest. Kasutage täielikult ära kõik olemasolevad vahendid, sealhulgas Euroopa Sotsiaalfondi ([ESE](#)) ning Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi ([AMIF](#)) rahastusvõimalused.

Euroopa Piirkondade Assamblee (AER), „[AMiD tulemuste häälestamine Euroopa kohalikele omavalitsustele](#)“, juurdepääs puuetega rändajate teenustele



## NÄITED HEADEST TAVADEST TERVIKLIKU LÄHENEMISVIISI OSAS



### MITUT SIDUSRÜHMA KAASAV MITMETASANDILINE STRATEEGIA

Serbias on kohalike tegevuskavade (LAP) eesmärk parendada teatud sunniviisiliselt ümberasustatud isikute ja põgenike elamis- ja sotsiaalmajanduslikke standardeid. Eesmärk on lahendada nende rühmade probleemid kavandatult ja jätkusuutlikult, luues meetmeid ja tegevusi, mis on täielikult kohandatud abivajajate tegelikele vajadustele. See võimaldab olemasolevate ressursside (materiaalsed, tehnilised, inimressursid ja institutsioonilised ressursid) kulutõhusamat kasutamist asjaomaste kohalike institutsioonide ja muude kohalike partnerite võrgustike kaudu. Kohalikus tegevuskavas esitatakse kättesaadavad andmed sunniviisiliselt ümberasustatud rändajate vanuse, soo ja haridusvajaduste kohta ning määratakse kindlaks prioriteetsed rühmad või kõige haavatavamad alarühmad. Kohalik omavalitsus registreerib rühmade probleemid ja vajadused ning kavandab või pakub vastavalt lahendusi. Iga kindlaks määratud sunniviisiliselt ümberasustatud rändajate eri kategooria jaoks on seatud konkreetsed eesmärgid. Näiteks [Backa Topola](#) kohaliku omavalitsuse tegevuskavas on ajavahemikul 2020–2024 üks eesmärk tingimuste

loomine, et tugevdada sallivust ja arusaamist abivajajate ja rändajate vajadustest, parandades kohaliku kogukonna elukvaliteeti, pakkudes tervishoiu-, haridus-, kultuuri- ja muid teenuseid ning rajades laste mängu- ja spordiväljakuid. Kohalikud tegevuskavad koostatakse koostöös iga omavalitsusüksuse asjaomaste institutsioonidega ja neid rakendatakse koostöös erinevate sidusrühmadega.

Poolas tõi Masoovia provintsi [Rändajate Lõimimise Nõukogu](#) kokku erinevad välismaalaste lõimimisega seotud asutused: Masoovia vojevoodkonna büroo, Haridusamet, Sotsiaalabi Keskus, Varssavi Tööstusbüroo, Caritas Poola, Poola Migratsioonifoorumi Sihtasutus, Somaalia Sihtasutus, Linguae Mundi võõrkeeleõppe sihtasutus, Õigussekkumise Assotsiatsioon ning Dialoogi ja Sallivuse Sihtasutus. Nõukogu eesmärk oli määratleda välismaalaste olukord ja vajadused lõimimise eri valdkondades ning töötada välja soovitused. Nõukogu raames toimunud konsultatsioonide järeldusi kasutati väljaandes „Välismaalased Poolas. Käsiraamat

rändajatega töötavatele inimestele“. Lisaks töötati välja dokument pealkirjaga „Rändajate lõimimisstrateegia Masoovia vojevoodkonnas“. Need dokumendid toetavad lõimimise tegevusi piirkonnas ja neid kasutatakse sisserändajate lõimimise üleriigilise strateegia loomisel.

Rootsis paneb võrgustik [Skåne Partnership](#) väga suurt rõhku äsja saabunud rändajate jätkusuutlikule kaasamisele. See partnerlus on piirkondlik (maakonna tasandi) tava, millesse on kaasatud märkimisväärne hulk omavalitsusi. Organisatsioonid, kes vastutavad uusasukate vastuvõtmise ja sisseelamise eest Skånes, on partnerluse raames kokku tulnud, et töötada ühiselt välja meetodid ja turvalised tingimused prioriteetsete vajaduste rahuldamiseks seal, kus on vaja piirkondlikku koostööd ja ressursside koordineerimist.

Bulgaarias on Oboriste piirkond Sofia omavalitsuses esimene ja ainus kohalik omavalitsus, kus rakendatakse riiklikku pagulaste lõimimispoliitikat. Oboriste tervitab suurt hulka pagulasperesid, kes

soovivad Sofiasse elama asuda, ning pakub neile esialgset lõimumistoetust vastavalt piirkonna pädevusele kuni kuueks kuuks. Need teenused hõlmavad majutust, toetust kooli registreerimisel kohalikes riiklikes koolides ning vajaduse korral piirkondlikku sotsiaaltoetust. Oboriste jõupingutused pagulaste lõimimisel algasid 2020. aastal kahe suure perekonna ümberasustamisega, kes taotlesid varjupaika Bulgaarias (kokku 15 liiget). 2021. aastal võttis Oboriste vastu viis perekonda (kokku 27 liiget) AMIFI rahastatava projekti „Üheskoos integratsiooni nimel“ raames. Projekt põhineb mitut sidusrühma hõlmaval lähenemisviisil ning seda juhivad Bulgaaria Punane Rist ja teised kaks partnerit: Vitosha piirkond Sofia omavalitsuses ja Sihtasutus Nadya. Bulgaaria Punane Rist panustab projekti sotsiaaltöötajate ja tõlkide ning Sihtasutus Nadya psühholoogidega. See projekt kestis kuni 2022. aasta detsembrini ja jätkusuutlikkuse tagamiseks on meeskond juba esitanud taotluse kahele uuele projektile, mida rahastatakse Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste organisatsioonide vahenditest.

Soomes koordineerib ja arendab Soome Punane Rist organisatsiooni Vabaühenduste Võrgustik tegevust. Võrgustik kohtub 4 korda aastas ja arutab asjakohaseid teemasid sisserändajate vastuvõtu ja lõimumise teemadel. Võrgustiku koosolekutel osalevad ka mõned ministriumid, seega toetab see teabevoogu kolmandast sektorist ametiasutustele ja vastupidi. Võrgustiku üheks loodud töövahendiks on organisatsioonide integratsiooniplatvorm ([kotoutumistarjotin](#)). See töövahend aitab mõista, milliseid lõimumistegevusi kolmanda sektori osalejad kohalikus piirkonnas pakuvad. Platvorm aitab mõista tegevuste jaotust kolmanda sektori organisatsioonide ja ametiasutuste vahel, nt kohaliku omavalitsuse tasandil.

Leedus nõuab [Välismaalaste Leedu ühiskonda lõimumise tegevuskava aastateks 2018–2020](#) korrapäraselt koostööd ja koordineerimist vabaiühenduste, Kohalike Omavalitsuste Liidu ning haridus-, sotsiaal- ja tervishoiuteenuste vahel, et tagada pagulaste edukas lõimumine. Tegevuskavas nõutakse, et haridusasutused ja -üksused piirkondlikul ja kohalikul tasandil

pakuksid haridustöötajatele koolitusi, et parandada kultuuridevahelisi oskusi, vähendada stereotüüpe ning edendada mitmekesisuse ja võrdõiguslikkuse austamist. Samuti on tööandjatele ette nähtud haridusüritused, et teavitada neid pagulaste lõimumisvajadustest ja mitmekesisusest soo, vanuse, päritoluriigi ja perekonnaseisu osas. Kava eesmärk on jälgida lõimumisprotsesse ja -poliitikat ning koguda riigiasutuste kaudu kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid andmeid.



## VASTUVÕTVA KOGUKONNA KAASAMINE

Itaalias on projekti „Diffondere diversita' rafforzare comunita'“ eesmärk luua pagulastele ja varjupaigataotlejatele töövõimalusi põllumajandussektoris ning toetada maapiirkondade kohalikku arengut. Projekt hõlmab kahte kohalikku omavalitsust (Losine'i omavalitsusüksus ja Cervenno omavalitsusüksus) ning võrgustikku Bio Distretto Valcmaonica, mis on 40 väikeettevõtjast koosnev mahepõllumajandusvõrgustik. Projektiga edendatakse lihtsat, kuid tõhusat töökohtade jagamise vormi, milles kaks või enam ettevõtet jagavad oma ressursse ja tööjõudu. Praktikast võetakse põllumajandustöötajaid tööle tavatingimustel kindla tööandjate grupi poolt. Töötaja teenuseid kasutatakse aastaringiselt. Kokkulepe aitab vähendada tööjõukulusid, luua uusi töövõimalusi ja toetada õiglastes töötingimustes põllumajanduslike töökohtade edendamist. Lisaks saavad põllumajandusettevõtteid kuuluda võrgustikku, mis pakub osalevatele ettevõtetele eeliseid. Samuti nähakse kokkuleppega ette vastuvõtva kogukonna aktiivne roll lõimumisprotsessis. Kaasatud organisatsioonide võrgustik koosneb väikestest põllumajandusettevõtetest, kes teevad koostööd, et toetada üksteist ning noori farmereid ja nende perekondi, kes omakorda toetavad aktiivselt rändajaid nende lõimumisprotsessis.

Itaalias edendab Emilia-Romagna piirkond süstemaatilisel teise keele õppimist ja kultuuridevahelist lõimumist, et kaasata rändajaid ja pagulasi ühiskonda ning reageerida rändevoogude hüppelisele suurenemisele viimastel aastatel. Selleks teeb piirkond koostööd riigikoolide, mittetulundussektori, kohalike omavalitsuste, muude avalik-õiguslike asutuste ja kohalike kogukondadega. Koostöö kodanikuühiskonnaga toimub mitmetasandilise ja struktureeritud partnerluse kaudu.

Belgias võttis Brüsseli linn vastu Rassismi ja diskrimineerimise vastase tegevuskava aastateks 2018–2020, et suurendada teadlikkust ja kaasata kõik ministrid ja riigisekretär rassismi ja diskrimineerimise vastasesse võitlusesse. Kava põhineb 23 konkreetset poliitikameetmel, et luua ühiskond, kus eri rahvuste vaheline sallivus ja solidaarsus on kesksel kohal. Loodud on nõuandeplatvorm, et suhelda kõigi Brüsseli kodanikuühiskonna organisatsioonidega, kes soovivad selle kava raames koostööd teha.

Soomes on projekti „Foreningsliv för alla“ eesmärk toetada rändajate osalemist ühiskonnaelus, edendades nende osalemist mitmesugustes Soome ühendustes. See projekt annab rändajatele võimaluse praktiseerida uut keelt väljaspool koolikeskkonda, luua mitteametlikke võrgustikke ja uusi tähenduslikke kontakte. Projekti tulemusena võtab Jakobstadi piirkond kolmanda sektori ja ühenduste kaasamise kaudu kasutusele kaheksa-aastase lõimumismudeli.

Türgis asutas 2014. aastal Gaziantepi linnavalitsuse naiste, perede-, haridus- ja sotsiaalteenuste osakond Ensari kogukonnakeskuse. Keskus töötati välja turvalise ruumina nii Türki vastuvõtivate kogukondade kui ka pagulaskogukonna liikmetele, et tulla kokku ja omavahel suhelda ning õppida uusi oskusi. Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon (IOM) alustas Ensari kogukonnakeskuse toetamist 2017. aastal, uuendades ja korrastades seda ning viies läbi nii sotsiaalset kaasamist puudutavaid kui ka õppekavaväliseid tegevusi. Keskusesse pääsevad kõik inimesed mis tahes vanuses, soost ja rahvusest. Pakutavatel tegevustel ja teenustel on positiivne mõju kogukonnale. Sotsiaalsete tegevuste kaudu edendatakse pagulaste ja vastuvõtva kogukonna vahelist suhtlust ning sügavamate sidemete tekkimist.





## ISEVASTUTUS JA KAASAMINE

Rootsis esindab sotsiaalse ettevõtluse head tava Yalla Trappan - sotsiaalne tööintegratsiooni ettevõtte ja naiste ühendus, mida juhib Malmös asuv mittetulundusühing. Ühendus pakub koolitusi kolmes valdkonnas: kohvikupidamine ja toitlustusteenused, õmbustusstudio ning puhastus- ja konverentsiteenused. Yalla Trappan on võtnud kasutusele „tegevuse kaudu õppimise“ mudeli, et edendada sisserännanud naiste rahalist sõltumatust, kellel on suur tööturul väljatõrjumise oht.

Soomes korraldab Soome Pagulaste Nõukogu sissejuhatavat kursust kodanike õiguste kohta, mis on suunatud hiljuti riiki saabunud täiskasvanud sisserändajatele. Kursus annab põhjalikku teavet Soomes elamise ja töötamise kohta. Kursus õpetab rändajatele riigis vajalikke kodanikuoskusi ja tutvustab neile Soome rahva ajalugu. Kursuse eesmärk on parandada pagulaste ja uusasukate arusaamist Soome ühiskonnast ning selgitada neile nende õigusi ja kohustusi riigis. Iga kursust juhendab koolitaja, kes räägib sama keelt kui kursusel osalejad. Kursuse kontseptsioon, õpetamismeetodid ja õpikud on saadaval piiramatuks kasutamiseks omavalitsustes ja õppeasutustes. Projekti arendusetapis on kaasatud peamised sidusrühmad, sealhulgas Helsingi piirkonna omavalitsused ning Tööhõive- ja Majandusministeerium.

Türgis on Yıldırım omavalitsus toetanud pagulasi kaitse, elatusvahendite ja sotsiaalse ühtekuuluvuse valdkondades alates Süüria pagulaskriisi algusest Türgis. Omavalitsus asutas piirkonnas Sotsiaalse Ühtekuuluvuse Keskuse, mis on üks esimesi algatusi pagulaste kaasamiseks omavalitsuse teenuste osutamisse Türgis. Keskus koondab pagulasi ja vastuvõtva kogukonna liikmeid struktureeritud tegevuste, näiteks mänguteraapia kaudu, et hõlbustada sidemete loomist ning tugevdada probleemide lahendamise oskusi. Samuti korraldavad nad teadlikkuse tõstmise tegevusi ja levitavad teavet teenustele juurdepääsu kohta. Lisaks toetab keskus pagulaste naisühistuid, et pakkuda naistele mõjuvõimu suurendamise ja iseseisva toimetuleku võimalusi.

## LISATEAVE: KASULIKUD MATERJALID, VIITED

(AMID), 2019

*Käesolevas aruandes antakse ülevaade sellest, kuidas toetada pagulaste, varjupaigataotlejate ja puuetega rändajate vastuvõtmise ja loimimise tõhusat juhtimist ELis.*

Euroopa Komisjon, „ELi vahendite kasutamise juhend rändetaustaga inimeste loimimiseks“, 2018

*Käesoleva töövahendi eesmärk on abistada riiklikke ning piirkondlikke rahastamisasutusi rändetaustaga inimestele suunatud loimumispoliitika rakendamisel ELi vahendite kasutamise kaudu programmitöö perioodil 2014–2020*

Huddleston, T., Bilgili, O., Joki, A. & Vankova, Z., „Migrantide integratsioonipoliitika indeks MIPEX“, Barcelona/Brüssel, 2015

*Migrantide integratsioonipoliitika indeks (MIPEX) on ainulaadne pikaajaline projekt, milles hinnatakse ja*

*võrreldakse seda, mida valitsused teevad rändajate loimimise edendamiseks kõigis ELi liikmesriikides ja mitmes kolmandas riigis.*

Üleeuroopalise integratsiooniteemalise veebilehe (EWSI) toimetusemeeskond, „Millised meetmed on kehtestatud rändajate ja pagulaste jätkusuutliku loimumise tagamiseks Euroopas?“ Euroopa integratsiooni veebileht, 2020.

*EWSI toimetusemeeskond uuris mitmeid jätkusuutliku loimumise näitajaid kõigis ELi liikmesriikides ja Ühendkuningriigis ning vaadeldi konkreetsete poliitikasuundade või meetmete olemasolu või kättesaadavust pagulaste jaoks.*

Natale, F., Kalantaryan, S., Scipioni, M., Alessandrini, A. ja Pasa, A., „Ränne ELi maapiirkondades“, Teadusuuringute Ühiskeskuse (JRC) teaduspoliitika aruanne, Luxembourg, 2019  
*Käesolevas aruandes antakse kvantitatiivne ülevaade rändest maapiirkondades kogu ELis ning see aitab see tõsta teadlikkust*

*väheuuritud valdkonnast: rändest maapiirkondades.*

Wolffhardt A., „Kõikehõlmava lähenemisviisi väljatöötamine loimumisprotsessile“, RESOMA poliitikaülevaade, 2019

*Käesolevas ReSOMA poliitikaülevaates selgitatakse tervikliku integratsioonikäsitluse mõistet ja selgitatakse rändajate loimimise kohaliku tasandi konkreetseid võimalusi ja piiranguid. Selles esitatakse kümme võimalikku, konkreetset ja rahastamisele kuuluvat kontaktpunkti tervikliku ja jätkusuutliku lähenemisviisi rakendamiseks praktikas.*

Wolffhardt, A., Conte, C. & Huddleston, T., „Pögenike loimumise võrdlus Euroopas: riikliku loimumise hindamismehhanismi võrdlev analüüs 14 ELi riigis.“ Varssavi/Brüssel, 2019

*Käesolevas aruandes esitatakse 14 ELi riigis kehtivate pagulaste loimumise raamistike võrdlevatel*

*näitajatel põhinev hinnang. Analüüs keskendub õiguslikele näitajatele, poliitikanäitajatele ja näitajatele, mis mõõdavad süvalaiendamist, poliitika koordineerimist, samuti jõupingutusi vastuvõtvast kogukonnas osalemiseks ja sinna kaasamiseks.*

Wolffhardt, A., Conte, C. & Huddleston, T., „Pögenike loimumise võrdlus Euroopas: riikliku loimumise hindamismehhanismi võrdlev analüüs 14 ELi riigis.“ Hinnang 1: täielik raport, 2020

*Käesolevas NIEM-aruandes esitatakse pagulaste loimumise põhiandmed ja arengusuunad aastatel 2017–2019, nagu need kajastusid tulemushinnangus, mis viidi läbi 14 osalevas riigis.*

## 6. ÜLDINE KONTROLLNIMEKIRI

Pagulaste vajaduste ja ootuste jaotamine regulaarsete teenuste;

keele- ja haldustööde käsitlemine ja kõrvaldamine, mis takistavad juurdepääsu teie teenustele;

oma plaanide ja strateegiade kohandamine vastavalt pagulaste vajadustele, oskustele ja tagasisidele;

## TERVIKLIKE LÕIMIMIS- JA KAASAMISALGATUSTE VÄLJATÖÖTAMISEKS:

- teenuste pakkumine pagulaste sotsiaalmajandusliku kaasamise edendamiseks pärast esialgset vastuvõtu etappi;
- jätkusuutliku lõimumise rahastamisvõimaluste mitmekesistamine;
- pagulaste kaasamine teenuste hindamisse, kavandamisse, rakendamisse, järelevalvesse ja kohandamisse;
- haavatavate rühmade kaasamine teenuste ühisesse kavandamisse;
- haavatavate rühmade võrdne juurdepääs teenustele ja abiteenuste võrdne osutamine; ;
- pagulastelt tagasiside küsimine pärast teenuse osutamist ja end vastustega korrapäraselt kursis hoidmine;
- vabatahtliku tegevuse edendamine ja kohaliku kogukonna kaasamine, et soodustada pagulaste sotsiaalset, majanduslikku ja kultuurilist lõimumist;
- pagulase puudutavate kohalike algatuste toetamine: mentorlus vaba aja veetmise osas, haridus- ja tööhõiveprobleeme ning perekonda ja paberimajandust puudutavates küsimustes;
- tõelise partnerluspõhise koostöö loomine ja kõigi asjaomaste lõimumisprotsessis osalejate kaasamine, sealhulgas riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud ametiasutused, avalikud teenistused, sotsiaalpartnerid ja kodanikuühiskonna esindajad;
- oma tegevuste, praktikate, teenuste ja lõimumistulemuste läbi vaatamine koostöös asjaomaste partneritega.

## 7. LÕIMIMISTAVADE KVALITEEDI HINDAMISE NÄITAJAD

Enamikku juhendis välja toodud headest tavadest saab pidada eeskujulikeks pärast nende hindamist järgmiste kriteeriumide ja näitajate alusel:

## 1. MÕÕDE: KAASAMINE JA OSALEMINE

Näitajad

### **Kas teenuste kättesaadavus eri sihtrühmadele on tagatud?**

- Tagatud on võrdsed võimalused sihtrühmadele (igas vanuses naised ja mehed, LGBTIQ+ kogukonna liikmed sõltuvalt konkreetsest sihtrühmast, puuetega ja erivajadustega inimesed).
- Kasutatakse kaasavat, soolist võrdõiguslikkust süvalaiendavat, mitmekesisust ja vanuselisi erisusi arvestavat lähenemisviisi.
- Tagatakse, et võrdsuse ja mitmekesisuse soodustamisel on teenuste osutamisel oluline roll.
- Algatuste kohta antakse asjakohast teavet erinevates keeltes ja vormingutes ning suhtluskanalites, mis on asjakohased sihtrühma vanuse, soo ja mitmekesisuse seisukohast.
- Tehakse mõistlikke kohandusi teenuste osutamise viisis, et võtta arvesse sihtrühma erivajadusi (nt lapsehoiuteenuse pakkumine (üksik)vanematele, konkreetseid kohandused puuetega inimestele, paindlike teenuste pakkumine paindlikel aegadel, kohandatud ja mitteametlik toetus pagulastele).

### **Kas praktika hõlmab vastuvõtva kogukonna aktiivset osalemist?**

- Tunnistatakse, et lõimumine on kahe-suunaline protsess ja selle tulemusel tekivad muutused ka vastuvõtva kogukonna poolel (käitumine, normid, institutsioonid).
- Nähakse ette vastuvõtva kogukonna aktiivset rolli lõimumisprotsessis (nt vabatahtlikud).
- Hõlmab meetmeid, millega toetatakse teabevahetust vastuvõtva kogukonnaga.

### **Kas praktika käigus konsulteeritakse abisaajatega ja kaasatakse neid meetme hindamisse, kavandamisse, rakendamisse ja järelevalvesse?**

- Korraldatakse korrapäraseid konsultatsioone pagulastega, et tagada nendepoolne sisend kogu programmitsükli jooksul kuni teenuse hindamiseni.
- Abisaajatele tagatakse konsultatsioonides osalemise hõlbustamiseks teatud hüvitised.

- Abisaajatele pakutakse asjakohaseid tagasisidemehhanisme, et nad saaksid turvaliselt väljendada oma arvamust teenuste kvaliteedi kohta.

## **2. MÕÕDE: ASJAKOHASUS JA VASTASTIKUNE TÄIENDAVUS**

Näitajad

### **Kas praktika eesmärgid vastavad sihtrühmade vajadustele?**

- Tehakse kindlaks ja analüüsitakse sihtrühma vajadusi (intervjuud/teemarühmad, dokumendiuringud, küsitlused).

### **Kas praktika täidab lüngad lõimumise toetamises?**

- Tehakse kindlaks ja analüüsitakse lõimumise toetamise protsessis esinevaid lünki ning kavandatakse meetmeid nende lünkade täitmiseks.
- Täiendatakse olemasolevaid meetmeid neid arendades ja kooskõlastades.
- Tehakse algusest peale koostööd abisaajatega, et töötada välja jätkusuutlik lõimumiskava ning hõlbustada üleminekut peamistele sotsiaalkaitse, lõimumis- ja kaasamise programmidele.

### **Kas praktika tugineb olemasolevatele riiklikele, rahvusvahelistele/ELi tasandil poliitikatele, suunistele, töövahenditele ja headele tavadele?**

- Kasutatakse/viidatakse asjakohastele juhistele ja töövahenditele riiklikul ja ELi/rahvusvahelisel tasandil.

### **Kas praktika viib süstemaatilise parendamiseni, tegeledes sihtrühma enamuse vajadustega sihtvaldkonnas?**

- Aitab tugevdada pagulaste/nende kogukondade suutlikkust.
- Aitab tugevdada asjaomaste institutsioonide suutlikkust toetada lõimumist (nt poliitika või strateegia muutmine; õigusloomereform; institutsioonilised reformid; juhtimisreformid; avaliku sektori rahastusega kaasnev suurenenud vastutus; avalike konsultatsiooniprotsesside täiustamine).
- Käsitleb diskrimineerimist ja teabelünki kui takistusi jätkusuutlikule lõimumisele.
- Praktika on skaleeritav ja sisaldab konkreetseid laienemiskavasid.

## **3. MÕÕDE: TÕHUSUS**

Näitajad

**Mil määral on/olid praktika eesmärgid realistlikud, kontrollitavad, hinnatavad ja saavutatavad?**

- Kavandatud tegevustel on konkreetsed väljundid ja tulemused.
- Tegevustel on selge tulemuste raamistik, mis hõlbustab tulemuste ja mõju mõõtmist SMART (täpsed, mõõdetavad, saavutatavad, asjakohased ja ajaliselt piiritletud) näitajatega.
- Võimalikke riske on programmi kavandamisel arvesse võetud.
- Kogutakse tulemuslikkuse põhiandmeid korrapärase seire ja analüüsi teostamiseks.
- Hinnatakse ja vaadatakse läbi, milliseid edusamme on eesmärkide saavutamisel tehtud.
- Analüüsitakse, kas sekkumised aitavad kaasa pikaajaliste ja jätkusuutlike muutuste tekkele.

#### **4. MÕÕDE: JÄTKUSUUTLIKKUS**

Näitajad

**Kas meetme tulemusi kasutatakse ka pärast selle lõppemist?**

- Koostatakse ja rakendatakse täpselt määratletud järkjärgulist lõpetamise kava, et tagada jätkusuutlikud positiivsed muutused ja meetme toodete/tulemuste kasutamine.

**Kas praktika võimaldab saada rahastust struktuurivahenditest, toetust uutelt sponsoritelt või loob omavahendeid?**

- Meetme lahutamatu osana luuakse partnerlusi ja suhteid asjaomaste sidusrühmadega, et tagada tugev toetus jätkamiseks ka pärast esmase rahastamise lõppemist.
- Mitmekesised rahastusallikad: praktika käigus leitakse uusi ELi ja liikmesriikide rahastusvõimalusi jätkusuutlikuks lõimumiseks (nt üleminek projektipõhistelt algatustelt, mis on ajaliselt piiratud ja sõltuvad ühest (välisest) rahastajast, terviklikule mitmeaastasele

lõimumisstrateegiale, mis põhineb tagatud rahastamisel või mitmekesistel rahastusvõimalustel).

- Tagab, et on olemas vajalikud inimressursid, ekspertteadmised ja taristu, et toetada teenuste osutamist ka meetme lõppemisel.

## **5. MÕÕDE: PARTNERLUS JA KOOSTÖÖ**

Näitajad

**Kas praktika raames on olemas strateegia, et vahetada infot ja kooskõlastada teemasid teiste asjaomaste üksustega (nt kodanikuühiskond, avaliku sektori asutused, erasektor), et edendada rändajate lõimumist?**

- Tagab peamiste sidusrühmade kaasamise ja osalemise arendusetapis.
- On välja töötanud strateegia asjaomaste üksuste kaasamiseks meetmesse ja rakendab seda.

**Kas praktika aitab kaasa lõimumispoliitika täiustamise üle peetavatele aruteludele?**

- Aitab välja töötada terviklikke lõimumisstrateegiaid, millesse on kaasatud riiklikud/piirkondlikud/kohalikud ametiasutused, teenuseosutajad ja kodanikuühiskond.
- Koostöö asjaomaste partneritega (kohalikud ametiasutused, vabaühendused, sotsiaalpartnerid, teadusuuringute teostajad, institutsioonid, jne), et ühiselt läbi vaadata toimingud, tegevused, teenused ja lõimumisprotsessi tulemused.

See enesehindamise vahend on tuletatud Migratsioonipoliitika grupi algatuse „Jätkusuutlikud lõimimistavad“ (SPRING) hindamistabelist, mis võimaldab teil tutvustada oma kriteeriumide alusel kontrollitud häid tavasid Euroopa platvormil [www.integrationpractices.eu](http://www.integrationpractices.eu).

# 8. SÕNASTIK

**Varjupaigataotleja:** Avarjupaigataotleja on isik, kes taotleb rahvusvahelist kaitset. Individuaaliseeritud menetlusega riikides on varjupaigataotleja isik, kelle taotluse kohta ei ole veel riik, kus ta selle esitas, lõplikku otsust teinud. Mitte igat varjupaigataotlejat ei tunnustata lõppkokkuvõttes pagulasena, kuid iga pagulane on esialgu varjupaigataotleja.

**Rahvusvahelise kaitse saajad:** isikud, kellele on juba antud pagulase staatus, või mõni muu täiendava kaitse vorm. Käsiraamatus kasutatakse sõna „pagulased“, et hõlmata nii pagulasi kui rahvusvahelise kaitse saajaid.

**Täiendava kaitse saajad:** Euroopa Liidu õiguse kohaselt on tegemist isikutega, kes ei kvalifitseeru pagulasteks, kuid kellel on päritoluriiki tagasipöördumisel reaalne oht kannatada tõsist kahju ja kellel ei ole võimalik saada selle riigi kaitset.

**Täiendavad võimalused:** turvalised ja kontrollitud võimalused, mis täiendavad pagulaste ümberasustamist ning mille abil võib pagulasi riiki vastu võtta ja rahuldada nende rahvusvahelise kaitse vajadusi, samal ajal kui nad saavad end ise toetada, et leida võimalik jätkusuutlik ja kestav lahendus.

**Püsivad lahendused:** vahendid, mille abil saab pagulaste olukorda rahuldavalt ja püsivalt lahendada, tagades nende kodaniku-, kultuuri-, majanduslike, poliitiliste ja sotsiaalsete õiguste riikliku kaitse.

Teemarühma arutelu: meetod kvalitatiivsete andmete/teabe kogumiseks isikute rühmalt, kes on eelnevalt välja valitud konkreetsete kriteeriumide alusel.

**Välismaalane:** Sellesse kategooriasse kuuluvad üldjuhul kõik isikud, kes on erinevatel põhjustel oma algsest elukohast ajutiselt või alaliselt välja kolinud.

**Hea tava:** uuenduslik, huvitav ja inspireeriv praktika, mida on võimalik täielikult või osaliselt üle kanda mõnda muusse riiklikku konteksti. Juhendis sisalduvad head tavad määratakse kindlaks vastavalt iga peatüki põhikriteeriumidele ja viiele peamisele üldnäitajale: kaasamine ja osalemine; asjakohasus ja vastastikune täiendavus; tõhusus; jätkusuutlikkus; partnerlus ja koostöö.



**Kaasamine:** pagulaste ühiskonnas osalemise soodustamise protsess, andes neile samad õigused kui kodanikel, luues sidemeid ja sõprussuhteid, võimaldades kandideerida kohalikele töökohtadele või minna kohalikesse koolidesse ning andes neile juurdepääsu erinevatele teenustele nagu eluase või tervishoid. Euroopa Komisjoni Integratsiooni ja kaasamise tegevuskavas aastateks 2021–2027 märgitakse, et „kaasamine kõigi jaoks tähendab seda, et kõik poliitikameetmed on kättesaadavad ja toimivad kõigi jaoks, sealhulgas rändajatele ja rändetaustaga ELi kodanikele. See tähendab peavoolupoliitika kohandamist ja muutmist vastavalt mitmekesise ühiskonna vajadustele, võttes arvesse eri rühmade spetsiifilisi probleeme ja vajadusi. Rändajate lõimumise toetamise meetmed ei pea ega tohiks toimuda teiste haavatavate või ebasoodsas olukorras olevate rühmade või vähemuste hüvanguks võetavate meetmete arvelt. Vastupidi, need aitavad muuta poliitikat üldiselt kaasavamaks.“

**Lõimumine:** kohalik lõimumine pagulaste kontekstis on dünaamiline ja mitmetahuline kahe-suunaline protsess, mis nõuab kõigi asjaosaliste jõupingutusi, sealhulgas pagulaste valmisolekut kohaneda vastuvõtva ühiskonnaga, ilma et nad peaksid loobuma oma kultuurilisest identiteedist, ning vastuvõtivate kogukondade ja riigiasutuste vastavat valmisolekut pagulaste vastuvõtmiseks ja mitmekesise elanikkonna vajaduste rahuldamiseks (UNHCRi täitevkomitee, järeldus nr 104 kohaliku lõimumise kohta (LVI) – 2005).

**Rändajad:** inimesed, kes on otsustanud liikuda üle rahvusvaheliste piiride mitte otsese tagakiusamise, suure kahju tekkimise või surmaohu tõttu, vaid muudel põhjustel, näiteks oma töötingimuste või haridusvõimaluste parandamise või perekonnaga taasühinemise eesmärgil.

**Alaealised:** isikud, kes ei ole täisealised ja ei ole seetõttu õiguslikult iseseivad. See mõiste hõlmab ka teismelisi. ÜRO lapse õiguste konventsiooni kohaselt on „laps“ alla 18-aastane isik, välja arvatud juhul, kui kohaldatavas õiguses on sätestatud madalam vanus. ÜRO lapse õiguste konventsioon võrdsustab sõna „laps“ sõnaga „alaealine“.

**Osaluspõhine (kaasav) lähenemine:** lähenemisviis arendus- ja/või juhtimistegevusele, milles poliitika või sekkumise peamised sidusrühmad (eelkõige kavandavad abisaajad) on tihedalt kaasatud probleemide ja prioriteetide väljaselgitamisse ning kellel on märkimisväärne kontroll analüüsiprotsessis ning lahenduste kavandamise, rakendamise ja järelvalve protsessides.

**Puudutatud isikud:** kõik isikud, kellele UNHCR on volitatud pakkuma kaitset, lahendusi ja abi. See hõlmab pagulasi, varjupaigataotlejaid, tagasipöördujaid, kodakondsuseta isikuid ja paljudel juhtudel riigisiseid põgenikke, sealhulgas neid, kes võivad saada kaitset ja abi ka riigilt ja teistelt partneritelt.

**Kaitse:** mõiste, mis hõlmab kõiki tegevusi, mille eesmärk on üksikisiku õiguste täielik austamine kooskõlas inimõiguste, pagulasõiguse ja rahvusvahelise humanitaarõiguse sisu ja vaimuga. Kaitse hõlmab inimeste austamist soodustava keskkonna loomist, konkreetse kuritarvitamise vahetute mõjude ennetamist ja/või leevendamist ning inimväärtete elutingimuste taastamist reparaatsiooni, tagastamise ja rehabiliteerimise kaudu.

**Pagulane:** isik, kes vastab rahvusvahelistes või piirkondlikes pagulasalastes õigusaktides, UNHCRi mandaadi alusel ja/või siseriiklikes õigusaktides sätestatud pagulase määratluses sätestatud kõlblikuskriteeriumidele.

Ümberasustamine: pagulaste üleviimine riigist, kus nad varjupaika taotlesid, teise riiki, mis on nõustunud neid vastu võtma. Pagulastele antakse tavaliselt varjupaigaõigus või mõni muu pikaajalise elanikustaatuse vorm ning paljudel juhtudel on neil võimalus saada riigi kodakondsus. Seetõttu on ümberasustamine püsiv lahendus ning pagulaste kaitse töövahend. See on ka praktiline näide rahvusvahelisest koormuse ja vastutuse jagamisest.

**UNHCRi mandaat:** UNHCRi roll ja ülesanded, nagu on sätestatud UNHCRi põhikirjas ja täpsustatud ÜRO Peaassamblee resolutsioonides. UNHCRi põhikirjas sätestatud ülesanne on pakkuda rahvusvahelist kaitset ja otsida pagulastele püsivaid lahendusi. UNHCRil on kodakondsusetuse küsimustes täiendavad volitused, kuna talle on antud selleks spetsiaalne roll 1961. aasta Kodakondsusetuse vähendamise konventsiooni artikli 11 alusel. Peaassamblee on palunud bürool edendada 1954. ja 1961. aasta kodakondsusetuse konventsioone ning kaasa aidata kodakondsusetuse ennetamisele, pakkudes riikidele tehnilisi ja nõustamisteenuseid kodakondsust käsitlevate õigusaktide ja tavade kohta.

**Haavatav isik:** füüsiliselt, vaimselt või sotsiaalselt ebasoodsas olukorras olev isik, kes ei suuda rahuldada oma põhivajadusi ja vajab seetõttu eriabi.



# 9. TAGASISIDE

*„Käesolev käsiraamat on kasulik vahend kohalikele omavalitsustele lõimimistavade kavandamisel, rakendamisel ja hindamisel ning pakub palju praktilisi ideid selle kohta, kuidas abisaajaid protsessi otseselt kaasata.“*

---

Katharina Bamberg, EUROCITIES'e rände ja integratsiooni poliitikanõunik

*„Käesolev töövahend pakub kasulikke juhiseid lõimimise ja kaasamise praktikutele, tuginedes võimestamise, ühise kavandamise ja potentsiaali maksimeerimise põhimõtetele mitmekesistamise ja kultuuridevahelise suhtluse valdkondades. Soovitatav lugemine „Mitmekultuuriliste linnade“ programmi spetsialistidele ja vabatahtlikele kogu maailmas.“*

---

Irena Guidikova, Euroopa Nõukogu kaasamise ja diskrimineerimisvastaste programmide juht

*„Kohalikel ja piirkondlikel ametiasutustel on oluline roll eduka lõimumispoliitika elluviimisel, kuid selle poliitika rakendamisel jäetakse nad liiga sageli omapead. UNHCRi käsiraamat on selles osas hindamatu abivahend.“*

---

Antje Grotheer, Euroopa Regioonide Komitee raportöör uue rände- ja varjupaigaleppe teemal ning Saksamaa Bremeni linnavolikogu aseesimees

UNHCRi mandaat: UNHCRi roll ja ülesanded, nagu on sätestatud UNHCRi põhikirjas ja täpsustatud ÜRO Peaassamblee resolutsioonides. UNHCRi põhikirjas sätestatud ülesanne on pakkuda rahvusvahelist kaitset ja otsida pagulastele püsivaid lahendusi. UNHCRil on kodakondsusetuse küsimustes täiendavad volitused, kuna talle on antud selleks spetsiaalne roll 1961. aasta Kodakondsusetuse vähendamise konventsiooni artikli 11 alusel. Üldkogu on palunud ametil edendada 1954. ja 1961. aasta kodakondsusetust käsitlevaid konventsioone ning aidata vältida kodakondsusetust, pakkudes riikidele tehnilisi ja nõustamisteenuseid kodakondsusega seotud õigusaktide ja tavade kohta.

